Čtení dětem v rodinách

Monika Soukupová

Bakalářská práce
2018

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií
Ústav školní pedagogiky
akademický rok: 2017/2018

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení:	**Monika Soukupová**
Osobní číslo:	**H15910**
Studijní program:	**B7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor:	**Učitelství pro mateřské školy**
Forma studia:	**prezenční**
Téma práce:	**Čtení dětem v rodinách**

Zásady pro vypracování:

Zpracování rešerše a studium odborné literatury k problematice čtení dětem předškolního věku v rodině.
Vymezení pojmů a teoretických východisek z oblasti pregramotnosti, čtení, dětské litaratury, členářské gramotnosti a rodinného prostředí.
Příprava metodiky výzkumné části.
Realizace kvalitativního výzkumu prostřednictvím škálového dotazníku.
Zpracování a vyhodnocení získaných dat, včetně jejich interpretace.
Prezentace výsledků výzkumu a jejich shrnutí.

Rozsah bakalářské práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

DOLEŽALOVÁ, Jana. Funkční gramotnost – proměny a faktory gramotnosti ve vztazích a souvislostech. Hradec Králové: Gaudeamus, 2005. ISBN 80-7041-115-5.
GAVORA, Peter. Preschool Children in Book-Reading Situations with Parents: The Pespective of Personal Agency Theory.
Studia paedagogica, [online], vol. 21 no. 4, p. 99-116, [cit. 2017-10-29]. ISSN 1803-7437. Dostupné z:
http:/www.phil.muni.cz/journals/index.php/studia-paedagogica/article/view/1572/1834.
KROPÁČKOVÁ, Jana, Radka WILDOVÁ, a Anna KUCHARSKÁ. Pojetí a rozvoj čtenářské pregramosnosti v předškolním období. Pedagogická orientace. [Online]. 2014, roč. 24 č. 4. s. 488-509, [cit. 2017-10-29]. ISSN 1805-9511. Dostupné z:
https://journals.muni.cz/pedor/article/view/1986.
PRŮCHA, Jan. Pedagogická encyklopedie. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-546-2.
STEMMARK. Čtení dětem. Závěrečná zpráva. [online]. 2015 [cit. 2017-29-10]. Dostupné z: http://rostemesknihou.cz/userdata/files/zprava-cteni-stemmark-2015-prorostemesknihou.pdf.

Vedoucí bakalářské práce: **prof. PhDr. Peter Gavora, CSc.**
Centrum výzkumu FHS

Datum zadání bakalářské práce: **11. října 2017**

Termín odevzdání bakalářské práce: **27. dubna 2018**

Ve Zlíně dne 11. října 2017

doc. Ing. Anežka Lengálová, Ph.D.
děkanka

L.S.

doc. PaedDr. Adriana Wiegerová, PhD.
ředitelka ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby [1)];
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 [2)];
- podle § 60 [3)] odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 [3)] odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné;
- na bakalářské práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně 11. 12. 2017 ..... Soukup

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevýdělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlížení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.
(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:
(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacího zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:
(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst. 3). Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.
(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.
(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jím dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlédne k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Bakalářská práce je výzkumného charakteru se zaměřením na čtení dětem v rodinách. Cílem práce bylo zjistit, jak v rodině probíhá čtení dítěti předškolního věku. Data byla získána prostřednictvím dotazníkového šetření, jehož výzkumný soubor tvořili rodiče dětí předškolního věku ve Zlínském kraji. Na základě výzkumného šetření jsme zjistili, že čtení probíhá v rodině u většiny respondentů častěji než jednou za týden a průměrná doba trvání čtení dítěti je minimálně 10-15 minut. Oproti tomu aktivita rodiče i dítěte byla při čtení spíše příležitostná a rodiče poměrně málo po dítěti vyžadovali aktivitu spojenou s příběhem, kterou lze zvýšit prostřednictvím častějšího navozování situací rodičem, které by vyvolaly větší aktivitu dítěte.

Klíčová slova: Čtenářská gramotnost, pregramotnost, čtení, dětská literatura

ABSTRACT

Bachelor thesis is a research focused onto reading to children in their families. The aim of the work was to find out how reading is done for preschoolers in families. The data was obtained through a questionnaire survey. The research group included parents of preschoolers in the Zlín Region. Based on the research, we found that reading is done more often than once a week in the most of respondents´ families and the average time of reading is minimum 10 – 15 minutes. On the other hand activity between the parent and the child was rather occasional. Parents demanded relatively little story-related activity from the child, which could be increased by more created situations by parents to provoke the child to be more active.

Keywords: Reading literacy, preliteracy, reading, children's literature

Poděkování

Ráda bych poděkovala prof. PhDr. Peteru Gavorovi, CSc., za odbornou pomoc a cenné rady při vedení mé bakalářské práce. Poděkování patří také ředitelkám a učitelkám všech mateřských škol, které mi umožnily realizovat výzkumnou část mé bakalářské práce a byly ochotné oslovit rodiče, kterým tímto moc děkujeme.

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD **8**
I TEORETICKÁ ČÁST **10**
1 DĚTSKÁ LITERATURA **11**
1.1 Charakteristika dětské literatury 11
1.2 Funkce dětské literatury 12
1.3 Literární žánry dětské literatury 13
2 ČTENÍ V RODINÁCH **16**
2.1 Rodičovský vzor 17
2.2 Sociálně-ekonomické zázemí rodiny 18
2.3 Vlivy domácího čtení na dítě 20
2.4 Důvod čtení dětem 20
2.5 Frekvence a pravidelnost čtení 22
2.6 Dětská knihovna 23
II PRAKTICKÁ ČÁST **25**
3 CHARAKTERISTIKA VÝZKUMNÉ ČÁSTI PRÁCE **26**
3.1 Cíl práce a dílčí výzkumné cíle 26
3.2 Dílčí výzkumné otázky 26
3.3 Charakteristika výzkumného souboru 27
3.4 Metoda sběru dat 28
3.5 Realizace výzkumu 28
4 ZPRACOVÁNÍ A INTERPRETACE ZÍSKANÝCH DAT **30**
4.1 Zpracování získaných dat 30
4.2 Výsledky a interpretace získaných dat 30
5 SHRNUTÍ VÝZKUMU **44**
5.1 Výzkumná otázka č. 1 44
5.2 Výzkumná otázka č. 2 44
5.3 Výzkumná otázka č. 3 45
5.4 Výzkumná otázka č. 4 45
5.5 Výzkumná otázka č. 5 46
5.6 Výzkumná otázka č. 6 46
ZÁVĚR **47**
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY **49**
SEZNAM OBRÁZKŮ **52**
SEZNAM TABULEK **53**
SEZNAM PŘÍLOH **54**

ÚVOD

Čtení dětem v rodinách je dnes poměrně aktuální téma, které je předmětem mnoha studií zabývající se problematikou čtenářské gramotnosti. Bakalářská práce je konkrétně soustředěna na domácí čtení dětem předškolního věku. V tomto věku podle Kropáčkové a kol. (2014) označujeme úroveň gramotnosti jako pregramotnost, která je považována za jedno z klíčových období právě v rozvoji čtenářské gramotnosti a která zahrnuje dovednost čtení, kterou si dítě osvojuje na začátku školní docházky. Již v předškolním věku je tedy zapotřebí se zaměřit na rozvoj předčtenářských dovedností, potřebných pro následný rozvoj čtenářské gramotnosti, která je potřebná pro rozvoj ostatních gramotností.

„Počátky pregramotnosti se utvářejí již u nejmladších dětí, ve chvíli, kdy se seznamují se slovy, prohlíží si obrázky, listují v prvních dětských knihách „leporelech“, později, kdy jim rodiče předčítají knihy či si navzájem vyprávějí své vlastní příběhy.“ (Kropáčková, Wildová, Kucharská, 2014, s. 494). Domácí čtení dítěti již od útlého věku a práce s knihou je tedy velice důležitou součástí každého jedince. Spolu se samotným čtením dítěti je také v tomto období podstatný vzor rodiče, který kolem sebe dítě nachází a který na něj působí. Proto je role rodiče velice podstatná nejen v přístupu ke čtení dítěti a aktivitám s tím spojených, ale také spočívá v určitém čtenářském vzoru, který rodič dítěti „předává“. Ten může být částečně ovlivněn i sociálně-ekonomickým zázemím rodiny. S tím zároveň souvisí prostředí, ve kterém dítě vyrůstá a spolu s vhodnou literaturou daného věku tvoří základní kámen k výchově dobrého čtenáře.

Nároky na dítě se vývojem společnosti postupně zvyšují. Aby dítě bylo schopné v dnešní informační společnosti fungovat, lze ho připravovat prostřednictvím dětské literatury a komunikací s rodičem již od samotného dětství. Literatura určená dětem je v dnešní době na velmi vysoké úrovni a umožňuje rodičům rozvíjet dítě prostřednictvím čtení již od dětství a zároveň přizpůsobit výběr vhodné literatury individualitě každého dítěte. Dětská literatura by se měla stát součástí každé rodiny s dětmi. Zároveň by měli rodiče postupem času dítěti umožnit vlastnit alespoň malou knihovnu, kterou si bude později dítě samo obměňovat.

Cílem bakalářské práce bylo popsat problematiku čtení dítěti předškolního věku v rodině a poukázat na důležitost čtení v rodinném prostředí. V praktické části bylo cílem zjistit, jak probíhá čtení v rodinách dětem předškolního věku, prostřednictvím dotazníkového šetření, jehož výzkumný soubor tvořili rodiče dětí předškolního věku ve Zlínském kraji. Výzkum

přináší nové poznatky týkající se aktivity rodiče i dítěte při čtení a zároveň se snaží navázat na doposud získané poznatky, které již byly zjištěny.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 DĚTSKÁ LITERATURA

Dříve se literatuře pro děti věnovalo poměrně málo autorů, dnes ale na trhu najdeme velký výběr literatury určené právě dětem. Vývoj dětské literatury je ovlivněn sociálně-kulturními podmínkami, na jejichž základě se dětská literatura dostala na vysokou úroveň. S tím souvisí i zvyšování nároků na dítě. „Aby se člověk mohl zapojit aktivním způsobem do současné informační společnosti, musí ovládnout základní gramotnostní dovednosti, tedy dovednosti získávat a zpracovávat informace čtením, psaním a matematickými operacemi.“ (Doležalová, 2005, s. 5) Pokud má být dítě schopno tyto informace získávat a zpracovávat, je důležité u dítěte začít s rozvojem těchto dovedností co nejdříve. Jako jeden z důležitých zdrojů rozvoje základních gramotnostních dovedností u dětí, lze považovat i samotnou literaturu, která je určena přímo dětem a v dnešní době je na vysoké úrovni a je rovnocennou součástí literatury pro dospělé. Dětská literatura je jedním ze základních pilířů pro správný rozvoj dítěte, a proto by se měla nacházet v každé rodině s dětmi.

1.1 Charakteristika dětské literatury

„Dětská literatura, v širším kontextu literatura pro děti a mládež je chápána jako slovesné umění zaměřené na konkrétního čtenáře-vnímatele, na dítě od 3 do 15 let.“ (Vraštilová, 2014, s. 16) Počátky naší dětské literatury spadají do období staršího českého písemnictví. K prvním autorům, kteří chápali, že kniha neslouží pouze k získávání vědomostí, ale slouží taky k radosti čtenáře, byl Jan Amos Komenský. Jeho dílo Orbis pictus kladlo důraz na význam ilustrací pro lepší pochopení textu. V této publikaci zároveň poprvé vyslovil zásadu Schola ludus, tj. škola hrou a byla považována za přelom v chápání funkce dětské literatury (Vraštilová, 2014).

Můžeme říci, že dětská literatura se odlišuje od literatury pro dospělé svou rozmanitostí a atraktivností, kterou děti motivuje k četbě a zároveň je odlišná v jednoduchosti jazyka a děje, které jsou pro menší čtenáře lépe pochopitelné a nezatěžuje děti detailností jako je tomu v knihách pro dospělé. Dětská literatura v širším slova smyslu zahrnuje obsah dětského imaginativního světa a jeho každodenního prostředí, stejně jako city, které jsou pro něj charakteristické. Od knihy pro dospělé je mnohdy rozeznatelná i pouhým okem. Dětská kniha je obohacena častými ilustracemi, kterými zaujmou čtenáře a mohou mu pomoct v pochopení textu či udržení pozornosti při předčítání rodičem. Nejen ilustrace, ale i velikost a množství textu v knize je rozdílné oproti knize pro dospělé. Na první pohled si můžeme u

knih určeným dětem všimnout menšího množství textu na jednotlivých stránkách a zároveň velikosti písma, které je většinou poněkud větší, něž v knize pro dospělé.

Besedová (2014) uvádí dva hlavní typy textů dětské literatury. Prvním typem jsou intencionální texty, jedná se o tvorbu určenou přímo dětem. Druhým typem jsou texty neintencionální, které byly původně určeny pro dospělé a postupem času se staly součástí dětské literatury. Jedná se o texty jako například lidové pohádky, bajky, pověsti, které dnes čtou děti běžně.

1.2 Funkce dětské literatury

Četba dětem napomáhá nejen snáze v budoucnu přejít od mluvené řeči k psané, ale zároveň rozvíjí dítě v několika oblastech. V dětské literatuře se uplatňují podle mnoha autorů především tyto tři základní funkce: poznávací, výchovná a estetická.

V první řadě funkce poznávací poskytuje čtenáři či posluchači určité informace, na základě kterých si rozšiřuje znalosti a vědomosti z různých oblastí. Poznávací funkce díla je přizpůsobena schopnostem dětského poznání a poskytuje dítěti především poznatky přiměřené jeho věku. Prostřednictvím literatury se u dítěte také rozvíjejí schopnosti, jako jsou myšlení a vyjadřování, které jsou pro dítě nezbytně důležité. Tyto schopnosti je nutno rozvíjet už v předškolním období dítěte a literatura je k tomu vhodným prostředkem. Můžeme říci, že dítě na základě literatury poznává nenásilnou formou svět a okolní realitu.

Oproti tomu funkce výchovná neboli formativní pomáhá dítěti utvářet vlastní hodnoty, na jejichž základě formuje svůj charakter, myšlení i morální návyky. Ve výsledku dítěti nenásilným způsobem říká, co je správné dělat a co naopak ne. Čeňková (2006, s. 12) dokonce uvádí, že výchovná funkce „se podílí na rozvoji a upevňování hodnotové orientace, emocionality, sociálních a jazykových dovedností." Peterka (2007, s. 73) zároveň zmiňuje, že „formativní funkce se nejnápadněji projevuje trojím způsobem: poučným příběhem, zosobněním dobra a zla v postavách, hodnotícím názorem (autora, vypravěče, lyrického příběhu). Poučný či mravoučný příběh exponuje morální problém/y včetně důsledků lidských rozhodnutí. V triviální podobě jde o příběhy s jednoznačnou morální zpětnou vazbou, kdy je dobro/ správné jednání odměněno a zlo/ jednání nesprávné potrestáno."

Za jednu z hlavních funkcí v dětské literatuře považujeme především funkci estetickou. Na citovou stránku čtenáře či posluchače mohou působit rozmanité ilustrace a příjemné náměty, které ovlivňují osobnost dítěte a na jejichž základě dokáže dítě zároveň zaujmout nebo udržet

jeho pozornost. Pomocí estetické funkce dítě lépe vnímá a prožívá danou literaturu a může vyvolat širokou škálu pocitů. Vraštilová (2014) upozorňuje na fakt, že tato funkce není jen postavena na vnímání krásy uměleckého díla, ale taky se váže ke kontrastu krásy. „Obecně řečeno, estetická funkce literatury obohacuje, povznáší, zprostředkovává zážitek." (Vraštilová, 2014, s. 18)

Podle zaměření dané literatury může plnit i další funkce, které odpovídají konkrétnímu žánru, kde mají své dominantní postavení. Může se jednat o funkci relaxační, etickou, zábavnou, magickou a další.

1.3 Literární žánry dětské literatury

Žánrová skladba dětské literatury je obvykle interpretovaná z hlediska ontogeneze dítěte. Tedy od literatury určené pro nejmenší až po období pubescence. Jednotlivé žánry tak odpovídají určitému stupni vývoje dítěte (Čeňková, 2006). Můžeme tedy říci, že literární tvorba je přizpůsobena a přiměřena schopnostem v jednotlivých stádiích vývoje. Už od dětství si tak dítě může za pomocí literatury osvojovat potřebné oblasti, které tvoří předpoklad pro následný všestranný rozvoj. Rodič tak má možnost nabídnout dítěti na čtení žánry podle jeho individuálního vývoje.

„Na počátku literatury pro děti stojí z tohoto důvodu obvykle kratší veršované útvary určené vnímatelům v předčtenářském věku a převážně prezentované s výrazným ilustračním doprovodem, např. formou leporel, jako texty k omalovánkám, knížkám-hračkám apod." (Chaloupka, 1989, s. 56)

Jedním z prvních žánrů, se kterým se dítě v rodině setkává už od útlého věku, je obrázková kniha. Tento žánr je považován za četbu pro děti, které ještě potřebují obrázkovou nápovědu k pochopení psaného textu v knihách (Walsh, 1993 in Vraštilová, 2014). Obrázková kniha je tedy určena především dětem, které ještě neumí číst nebo se číst teprve učí. Oproti ostatním žánrům jsou obrázkové knihy charakteristické menším obsahem množství stran a mohou být různých formátů. Dítě se v tomto žánru literatury učí především číst obrázky či ilustrace, což vede k rozvoji jazykových schopností, myšlenkových operací a zároveň působí na fantazii a představivost dítěte.

Podle Besedové (2014, s. 84) „u obrázkových knížek hlavně pro malé děti nelze opomenout roli učitele, rodiče, resp. vychovatele, kteří zde zastávají funkci doprovodnou, podporovací a napomáhající. Dospělí představují pro děti čtenářského partnera, který jim knihu čte,

diskutuje s nimi o ní, případně vysvětluje nejasné skutečnosti.“ Samozřejmě tomu tak není pouze u obrázkových knížek, ale i u ostatních žánrů, kdy se role dospělého s narůstajícím věkem dítěte postupně mění.

Další z žánrů uplatňující se především u mladších dětí jsou říkadla, která tvoří nenahraditelnou součástí dětské literatury. Toman (1992) uvádí, že jde o veršovaný útvar založený na rytmizaci textu, což může usnadnit lepší zapamatování říkadla a významová složka je zde potlačena. Zároveň zmiňuje, že z hlediska funkční priority lze můžeme říkadla dělit na pragmatická a zábavná. Pragmatická říkadla charakterizoval jako říkadla s výchovně-vzdělávacím cílem, související s rozvojem tělesných pohybů (paci, paci, pacičky…) či usnadňování manuální činnosti (Otloukej se píšťaličko) nebo s procvičováním mluvidel, zlepšování artikulace a výslovnosti (jazykolamy). Oproti tomu říkadla zábavná, plní především funkci zábavnou. Jedná se o říkadla doprovázející pohybové hry nebo hry dětí s dospělými (Vařila myšička kašičku…).

Neoddělitelnou součástí současné dětské literatury jsou pohádky, které jsou založené na smyšleném příběhu, neuvádějící konkrétní čas a ani místo děje. Do děje pohádky zasahují také nadpřirozené bytosti spolu s ostatními pohádkovými postavami, jejichž vlastnosti se nevyvíjí a mají jednoznačný charakter, znázorňující dobro a zlo, které dítě bezesporu rozliší. Charakteristickým znakem pohádky je zakončení šťastným koncem a potrestáním zla. Pohádky podle Vágnerové (2012) odpovídají typickému způsobu uvažování a prožívání dětí předškolního věku a vzhledem ke šťastnému konci uspokojují dětskou potřebu naděje. Autorka zároveň uvádí, že pohádky přispívají k vymezení dětské identity a uspokojuje potřebu ztotožnění se s hrdinou, což může být postava s podobnými problémy.

Do dětské literatury spadají také bajky, což jsou krátké příběhy, ve kterých zvířata, rostliny nebo věci jednají jako lidé a zároveň směřují k morálnímu ponaučení. Toman (1992) zmiňuje, že takové ponaučení má zpravidla podobu přísloví, stručné průpovědi nebo vtipného výroku, na základě kterého vyjadřuje určitou morální zásadu. Lze tedy říci, že bajka se snaží poučit děti o chybách nebo o nesprávnosti rozhodování, které by mohlo vést ke špatnému konci/jednání.

Při čtení dětské literatury dítěti předškolního věku, je bezesporu důležitá především role rodiče, který dítěti pomůže objasnit ponaučení, které plyne z konkrétního příběhu či poskytnout dítěti možnost si o čteném s rodičem popovídat a doplnit jej svými pocity či názory. Zároveň je zde stejně důležitá role matky i otce. Každý z nich nahlíží na daný příběh

jinak a mají odlišné přístupy a způsoby při čtení s dětmi, které se mohou vzájemně doplňovat. V následující kapitole poukazujeme na důležitost čtení dítěti předškolního věku v rodině a také na vlivy, které mohou budoucí čtení u dítěte ovlivňovat.

2 ČTENÍ V RODINÁCH

Tato kapitola nám vysvětluje, proč je důležité v rodině dítěti číst již od útlého dětství a zároveň pro dítě vytvářet vhodné prostředí a podmínky pro správný rozvoj čtenářské gramotnosti. „V předškolním období působí na dítě společně s mateřskou školou také jeho rodina, neboť řady cílů předškolního vzdělávání dítě dosahuje právě prostřednictvím spolupráce mezi nimi. Česká mateřská škola rozvíjí a kultivuje předškolní dítě v celé šíři jeho osobnosti a může mu pomoci vyrovnat určité nedostatky rodinného prostředí." (Kropáčková, Wildová, Kucharská, 2014, s. 489) V Pedagogické encyklopedii (Průcha, ed., 2009) je zároveň zmíněno, že významný vliv na rozvoj gramotnosti má jak školní prostředí, tak i rodina. Dítě se sice setkává s rozvojem předčtenářských dovedností v mateřské škole, která nabízí mnoho příležitostí k jejich rozvoji. Nicméně role rodiny je zde nezastupitelná a měli bychom mít na paměti, že předškolní vzdělávací instituce nenahrazují výchovnou funkci rodiny, ale pouze ji doplňují.

Pro rozvoj úspěšného samostatného čtení a rozvinutí celé čtenářské gramotnosti je důležité především období dítěte do šesti let, kdy dítě potřebuje ke svému všestrannému vývoji správný přístup. V tomto období hovoříme o předčtenářské gramotnosti, kdy dítě zatím není schopné samostatně a smysluplně číst, ale rozvíjejí se právě potřebné kompetence pro čtení. Tato etapa je důležitá a nezastupitelná, nelze tuto část života dítěte podcenit, jelikož by dítě mohlo mít velké problémy při následném nácviku čtení a vztahu ke knihám. Vzhledem k tomu je důležité se v tomto období dítěti věnovat, komunikovat s ním, zpívat, hrát hry, při kterých může zároveň rozvíjet myšlení, paměť či jiné oblasti a zapojovat dítě do každodenních činností. Právě rodič hraje nezastupitelnou úlohu při přípravě dítěte na čtení a závisí jen něm, do jaké míry se bude dítěti v této oblasti věnovat a co všechno mu umožní (Tomášková, 2015).

Na utváření kladného vztahu dítěte ke knihám, by se rodiče měli podílet již od útlého věku dítěte. Dítě se od malička setkává s textem formou různých obrázkových knih, říkanek, básniček apod. Rodiče by měli už v tomto období svým dětem tedy nejen číst, ale zároveň dát dětem možnost s přibývajícím věkem zapojovat se do samotného procesu čtení. Jako například nechat v první řadě dítě vybrat knihu, kterou chce od rodiče přečíst, obracet stránky v knize při čtení a dát dětem možnost sledovat případně i směr pohybu prstu při samotném čtení. S přibývajícím věkem aktivita u dětí při čtení v roli posluchače postupně narůstá a začínají se do čtení zapojovat tím, že komentují děj nebo postavy, které se v knize vyskytují,

kladou při čtení otázky „proč“, ptají se na neznámá slova a na to, co je na obrázku nebo dokonce rodiče opravují či upozorňují na vynechání stránky nebo kapitoly. S tím souvisí ale také aktivita rodičů při čtení dětem.

Rodiče by neměli brát otázky dětí na lehkou váhu, ale naopak je podporovat. Měli by se snažit děti sami zapojit do čtení, vysvětlovat dětem při čtení slova nebo slovní spojení, kterým nerozumí, objasňovat dítěti situace v knize, kterým nerozumělo, ale zároveň dítěti klást otázky k postavám objevujících se v knize nebo dítě požádat o převyprávění příběhu.

2.1 Rodičovský vzor

Velký podíl na utváření vztahu ke knize mají především rodiče, kteří mohou ovlivnit vztah dítěte ke čtení a knihám již v útlém věku a jsou důležitými činiteli při získávání prvních zkušeností dítěte se čtením a knihami (Tomášková, 2015). Můžeme tedy říci, že čtenářské návyky rodičů hrají důležitou roli při utváření postojů dítěte ke knihám a měli by dát dítěti dostatek vhodných podnětů pro zapojení do procesu čtení či práce s knihou. Nicméně pokud se dítě nachází v prostředí, kde rodiče nejsou zvyklí číst a nečtou ani svým dětem, nekupují knihy a nemá kolem sebe ani knihy přiměřené svému věku, může se stát, že později ani samo dítě nebude vyhledávat knihy ke čtení.

Děti jsou z velké části zrcadlem svých rodičů. Postupně přejímají jejich způsoby chování a jednání a stejně tomu tak je i při vytváření vztahu ke knize (Otevřelová, 2016). Pokud dítě uvidí, že rodiče berou knihu jako přirozenou součást svého života a využívají ji k vyhledání informací či například ke zpříjemnění odpoledne, přebírá z části dítě tento přístup ke knize. S tím souvisí i samotné čtení dítěti rodičem, které lze provádět kdykoliv během dne. Gavora (2016) zmiňuje přínosy, které lze získat díky domácímu čtení a aktivitám s tím spojených, které zahrnují zvýšený zájem o čtení, příznivý postoj k písemnému jazyku, povědomí o písemném zvuku a rozšíření odborné slovní zásoby. Lze tedy říci, že pokud rodiče pravidelně čtou svým dětem, vtahují děti do čteného děje a dávají svým dětem prostor pro zapojení, je velice pravděpodobné, že úspěšnost dětí v následném edukačním procesu bude vyšší než v případě, kdy děti vyrůstají v čtenářsky nepodnětném prostředí a nejsou vedeny ke kladnému vztahu ke knize. A podle všeho jednou i oni budou číst často svým dětem, jako jejich rodiče.

Role rodiče je zde však zahrnuta i v objasnění cíle samotného čtení dítěti. Rodič by měl dítěti ukázat, že kniha neslouží jen pro získání nových poznatků, ale také pro zábavu či příjemné

vyplnění volného času. „Již v předškolním věku si tak dítě může vědomě podle různých indicií vybírat knihu, ať už pro potěšení, poučení nebo pro informaci, kterou v danou chvíli potřebuje. Aby se toto všechno odehrávalo, potřebuje dítě nás dospělé jako iniciátory, průvodce, pomocníky a partnery.“ (Minimetodika, 2015)

Podle závěrečné zprávy výzkumu agentury STEM/MARK, realizovaný v březnu roku 2015 si rodiče uvědomují důležitost čtení dětem, při kterém mohou rozvíjet slovní zásobu, řeč, posilovat kladný vztah ke knize a zároveň díky čtení dětem upevňovat vazby v rodině. Tento výzkum také potvrdil, že pro vytvoření kladného vztahu dítěte ke knihám a samotnému čtení, hraje důležitou roli rodina a její přístup ke čtenářství. Ke stejnému názoru došla i Prázová a kol. (2014, s. 39) „ukazuje se, že působení čtenářských vzorů v rodině, pravidelné předčítání a dostupnost dostatečného množství kvalitních dětských knih (ať už v domácnosti nebo veřejné knihovně) představují jedny z nejdůležitějších faktorů ovlivňujících rozvoj pozitivního vztahu ke knihám a čtení, to zejména u mladších dětí.“

Na podkladě výsledků sociologického výzkumu se ve studii *Jak čtou české děti?* Gabal spolu s Helšusovou (2003) zabývali konkrétnější otázkou, zda děti vidí své rodiče číst. Ukázalo se, že „polovina dětí, které čtou denně knihu, vidí své rodiče poměrně pravidelně číst knihy. Naopak tři čtvrtiny dětí, které nevidí své rodiče číst knihy, také nečtou“. Došli tedy k závěru, že „v rodině, kde si rodiče najdou čas pro sebe a čtou si najde pravděpodobně svůj vlastní přístup ke knize i dítě. Tedy nejen intenzivní společná aktivita rodičů a dětí, společné čtení v dětství, ale i schopnost individuálně tráveného a pro sebe rezervovaného volného času rodičů je z hlediska čtenářství dětí podstatná.“ (Gabal, Helšusová, 2003, s. 23)

Na základě výše zmíněných informací a výzkumů lze říct, že nelze podceňovat rodičovský vzor ani v oblasti čtení, které je pro něj přínosné jak při rozvoji dítěte a upevňování vztahů v rodině, tak zároveň při poskytnutí samotné radosti ze čtení, která může vést k oblibě knih.

2.2 Sociálně-ekonomické zázemí rodiny

V literatuře se často poukazuje na vliv sociálních a ekonomických podmínek v rodině, které ukazují, že děti žijící ve znevýhodněném prostředí zdánlivě zaostávají v několika oblastech vývoje oproti jejich vrstevníkům ze zvýhodněného prostředí (Lee a Burkam, 2002 in Girard a kol., 2015). Stejně tomu tak i je v případě čtení. Pokud dítě nemá příslušné podmínky pro získání předpokladů pro budoucí čtení a ani rodina se na jeho rozvoji nepodílí, těžko se bude vyrovnávat v čtení svým vrstevníkům. Samozřejmě se může stát, že i dítě v nepodmětném

prostředí se naopak bude snažit a samo si najde cestu ke knize a k jejímu poznání, ale ve většině případů se pro něj kniha stane pouze bezvýznamným předmětem.

Jak jsem v předchozí podkapitole zmínila, důležitost v utváření vztahu ke knize hraje především rodina. Nicméně, rodina má mnoho podob a chtě nechtě dítě ovlivňuje i její sociální a ekonomické zázemí. Každá rodina má svoje návyky, hodnoty a normy, které jsou pro ni prioritní, a které se pak obvykle projevují v jednání dítěte. V pedagogické encyklopedii (Průcha, ed., 2009, s. 489) je zmíněno že „v rámci rodinných interakcí, zvláště interakcí dítěte s rodiči, se utváří jeho první sociální zkušenosti, první návyky sociálního chování a to už v nejranějších vývojových fázích." Nelze tedy v období raného dětství dítěte podceňovat sociální význam rodiny, ale naopak se snažit o vytvoření podnětného prostředí pro osobnostní rozvoj dítěte a správných návyků a postojů k utváření správných předpokladů pro úspěšné zařazení jedince do společnosti.

„Četnými empirickými výzkumy, jak v zahraničí, tak provedenými na české populaci, je potvrzováno, že sociokulturní profil rodiny, a zejm. úroveň vzdělání rodičů, významně determinuje vzdělávací výsledky žáků, jejich postoje ke škole a vzdělávání aj. sociologické výzkumy potvrzují vlivy rodinného prostředí na utváření životního stylu lidí, na jejich profesní a životní dráhy, příjmy a ekonomické postavení aj." (Průcha, Walterová, Mareš, 2013, s. 249) Například v rodině, kde rodiče mají dosaženou vyšší úroveň vzdělání, mohou poskytnout svým dětem více podnětné prostředí, jelikož rodiče s dosaženým základním vzděláním nebo vyučením obvykle vedou méně děti k různým mimoškolním zájmům, mají menší zájem o školní povinnosti dětí a méně aktivně spolupracují se školou, kde zároveň nelpí na vyšším vzdělávání svých dětí než rodiče s dosaženým vyšším vzděláním (Průcha, Koťátková, 2013).

Stejně tomu tak je i v zaměstnání. Gabal s Helšusovou (2003, s. 28) zastávají názor, že „čím vyšší je postavení rodičů v zaměstnání, tím častěji jsou rodiče schopni dítě přímo nebo nepřímo motivovat ke čtení, a to jak vlastní čtenářskou aktivitou, tak komunikační otevřeností světu dětí. Rodiče, kteří nepracují manuálně, mohou svým dětem často lépe pomoci s celou řadou dovedností, které dítě potřebuje do školy, mohou dítěti snadněji pomoci se zorientovat v četbě, v nabízených knihách, mají také vlastní čtenářské zájmy a umí knížky používat a pracovat s nimi." Zároveň poukazují na poznatek, že rodiče směřující k vyššímu profesnímu postavení v zaměstnání, kde je na ně vyvíjen větší tlak a potřeba sebevzdělávání, budou schopni své děti v oblasti čtení lépe motivovat, jelikož častěji považují knihu a práci s informací za důležité než rodiče s nižším pracovně profesním

postavením, kteří často nemají potřebu děti vést k utváření čtenářských návyků (Gabal, Helšusová, 2003). Nelze tedy opomenout ekonomické postavení rodiny, které je právě propojeno se vzděláním rodičů a jejich stanovenými životními cíli, které se odrážejí v oblasti profese a životního stylu, které se pak odráží na jejich dětech.

„Když si rodiče myslí, že čtení je důležité, myslí si potom totéž jejich děti.“ (Bacus, 2009, s. 55)

2.3 Vlivy domácího čtení na dítě

„Čtení je předpokladem k rozvíjení dalších gramotností. Pomáhá nám uplatnit se v životě jako takovém. Denně potřebujeme získávat informace, třídit je, porovnávat, srovnávat a vyvozovat různé závěry, abychom je mohli dále využívat.“ (Tomášková, 2015, s. 9) I přesto, že se to zdá být naprosto jasné, stále se najdou rodiny, které si neuvědomují či nepřipouští důležitost čtení svým dětem již od útlého věku pro jejich budoucí vývoj.

Čtení rodičem dítěti od útlého věku je pro dítě velkým přínosem a prostřednictvím knihy ho může lépe připravit na každodenní život plný informací, které se kolem sebe bude muset naučit přijímat. Rodič tak může podpořit správný rozvoj svého dítěte v několika oblastech rovnou od samotného dětství, které bude nejdříve spočívat právě v předčítání dítěti. To postupně bude doplňováno aktivitou dítěte, které se začne do čtení zapojovat až nakonec nastane období, kdy bude moct dítě samo číst a budou si moc o čteném povídat. Čím více budou rodiče svým dětem číst a budou se snažit od útlého věku rozvíjet oblasti potřebné pro budoucí čtení, tím lépe pak bude dítě čtení v budoucnu zvládat. S tím, ale souvisí také přístup rodiče, který ke čtení má a ke kterému vede i samotné dítě.

„Samotné čtení zvyšuje sebevědomí, touhu po vyšším vzdělání a uplatnění se v životě; je to velmi důležitá činnost pro prožití kvalitního života.“ (Tomášková, 2015, s. 11) Pokud je tedy dítěti už od malička předčítáno a je vedeno ke čtení, které se pro něj stává nejen zdrojem informací, ale i zábavou, můžeme pravděpodobně očekávat, že to významně ovlivní i přístup k jeho životu a jeho životní úroveň.

2.4 Důvod čtení dětem

Důvodů proč rodiče čtou svým dětem je mnoho. Nicméně je důležité podotknout, že ne všichni rodiče čtou svému dítěti ze stejného důvodu. Je jich spousta a je jen otázkou, zda rodiče čtou vědomě dítěti za účelem rozvoje nebo zároveň i z důvodu společně stráveného

času nebo jen pro uklidnění dítěte po rušném dni a kvůli pravidelnému čtení před spánkem, aby dítě lépe usínalo. Ať už čtou rodiče z jakéhokoliv důvodu, důležité je, že svým dětem čtou a komunikují spolu o přečteném, než aby knihu měli pouze schovanou někde ve skříni. V dnešní hektické době se najde spoustu rodičů, kterým nezbývá mnoho času na čtení s dítětem, ale i přesto se většina z nich snaží najít večer alespoň pár minut na přečtení pohádky před spaním.

Čtení před spaním je sice hezký rituál, ale nelze u takového čtení po dítěti očekávat nějakou aktivitu, týkající se přečteného příběhu jako u čtení přes den. Přes den si s dětmi rodiče mohou o čteném více povídat, klást otázky, požádat dítě, aby převyprávělo příběh či dát do spojitosti přečtený obsah se zážitky dětí. Komunikace na základě přečteného příběhu má mnoho pozitiv a může se pro dítě stát radostnou chvilkou, na kterou se bude těšit a vést k oblibě knih. Při takovém čtení se potom u dítěte zároveň lépe rozvíjí slovní zásoba dítěte, představivost, vyjadřování, paměť, pozornost, logické uvažování a může dítěti poskytnout určité ponaučení či rozšířit jeho poznání světa a mnoho dalších oblastí. Je jen na rodičích, kdy a jak si udělají čas na své děti, aby si společně s nimi přečetli knihu a stala se denním rituálem, na který se budou děti těšit. Je důležité myslet také na to, že čtení z knihy a aktivity s ní spojené, jsou především důležité i pro přípravu na základní školu. Už jen to, že dítě při čtení sleduje maminčin prst a jeho směr při čtení zleva doprava a dokáže od sebe odlišit jednotlivá písmena a mnoho dalších přínosů se čtením spojené, jsou především pro dítě předškolního věku velice podstatné.

Bylo zjištěno, že děti, kterým rodiče doma čtou a používali při rozhovorech s dítětem složitější souvětí v každodenních rozhovorech, uměli dříve písmena, dokázali dříve psát a obecně dosahovali vyšších výsledků v oblasti gramotnosti. (Harvard Family Research Projects, 2006 in Enemuo and Obidike, 2013) Čtení je tedy z důvodu rozvoje a přípravy na základní školu velice podstatné. Pokud jsou se čtením spojeny i aktivity, do kterých se dítě zapojuje a není tedy pouze jen pasivním posluchačem, lze říci, že takové čtení je v zcela vhodnou formou rozvoje dítěte v předškolním věku.

Všechny tyto zmíněné důvody jsou pro dítě velkým přínosem, a proto je důležité u dětí vytvářet čtenářské rituály, při kterým se bude přirozeně rozvíjet v mnoha oblastech, důležitých pro budoucí vývoj. Nelze také zapomínat na komunikaci a kontakt dítěte s rodičem při čtení, který se také výrazně podílí na utváření osobnosti člověka.

2.5 Frekvence a pravidelnost čtení

„Údaje o frekvenci čtení dětem lze považovat za základní ukazatel péče rodiny o rozvoj pregramotnosti dítěte. Frekvence je důležitý údaj, jelikož dítě potřebuje určité množství čtení, aby působilo rozvojově na jednotlivé komponenty pregramotnosti. Ta je totiž jevem komplexním, není to jedna vlastnost, ale množství souvisejících schopností, dovedností, znalostí i postojů“ (Gavora, 2018, v tisku**).**

Čtení je plnohodnotnou součástí života a nelze tuto aktivitu u dětí zanedbávat. Proto je jeho četnost a doba velice podstatná a každý rodič by se měl snažit ze čtení udělat každodenní rituál. Čtení by se tedy nejlépe mělo odehrávat pravidelně a pokud možno ve stejnou dobu. Dítě se tak bude moc těšit na společně strávenou chvíli při čtení, které se bude odehrávat v určitou dobu, kterou si rodič pro čtení s dítětem stanovil. Délka čtení dítěti závisí na jeho pozornosti, zájmu a na výběru vhodné knihy spolu se způsobem čtení, které rodič zvolí a na jehož základě se pokusí dítě zaujmout. Se stoupajícím věkem dítěte pozornost narůstá a v předškolním věku je ideální délka čtení dítěti přibližně patnáct až dvacet minut. Dobu čtení si ale samozřejmě může každý rodič přizpůsobit vzhledem k jeho možnostem a zájmu dítěte. Každodenní čtení rodičem je velkým přínosem pro dítě a nemělo by být plně nahrazováno různými audio knihami, televizí apod. Jen pravidelné a přiměřeně dlouhé čtení dítěti podle jeho individuálních potřeb mu může poskytnout správný základ pro budoucí čtení a rozvoj čtenářských dovedností.

Také v průběhu čtení lze utvářet určitou pravidelnost. Při čtení s dítětem lze stanovit pravidelný postup, který může v první řadě ve zvoleném čase zahrnovat vhodný výběr knihy, který bude ponechán na dítěti. Poté by mělo probíhat hlasité čtení rodičem a zároveň dát dítěti možnost „pozorovat“ čtení (ilustrace, směr čtení, neverbální chování rodiče atd.), nechat dítě zasahovat do čtení (otázky) a nakonec následuje ukončení čtení, při kterém si dítě společně s rodičem může popovídat o příběhu a případném ponaučení apod. Dítě při takovém čtení bude mít tedy možnost poslouchat čtené, ale zároveň do čteného taky zasahovat a zapojovat se. Není tedy jen pasivním posluchačem, ale je zde aktivním účastníkem čtení.

V mnoha výzkumech se ukázalo, že z rodičů čtou pravidelně dítěti spíše matky. Z výsledků průzkumu o čtení knih s dětmi ve věku od dvou do osmi let, uskutečněný v roce 2015 ale vyplývá, že tomu tak je v rodinách, kde jsou matky převážně pravidelné či vášnivé čtenářky. Oproti tomu v rodinách, kde jsou spíše zaneprázdnění a neangažovaní rodiče čtou s dětmi

více otcové (TNS Slovakia, 2015). V životě dítěte jsou ale důležití oba rodiče a každý z nich čte dítěti jinak, a tudíž se jejich přístupy ke čtení mohou navzájem doplňovat.

„Kromě frekvence čtení je důležitým faktorem, v jakém věku dítěte mu rodiče začali číst.“(Boudreau, 2015 in Gavora 2018, v tisku) Začátek čtení dítěti rodičem hraje důležitou roli (DeBaryshe, 1993; Niklas, Cohrssen, Tayler & Schneider, 2016; viz také B. M. Phillips & Lonigan, 2009 in Niklase et al., 2016). „Rané čtení přináší lepší výsledky v rozvoji pregramotnosti než čtení opožděné, i když zde samozřejmě hrají roli i jiné aspekty. Když rodič čte s dítětem od útlého věku, jazykový i obsahový input trvá déle, tudíž je větší i jeho vliv.“ (Gavora, 2018, v tisku)

2.6 Dětská knihovna

Pokud se má stát kniha přirozenou součástí života dítěte, neměla by chybět v prostředí, kde dítě vyrůstá dětská knihovna. Místo, kde si děti mohou kdykoliv během dne sáhnout pro knihu, která je ať už zaujme svým vzhledem, dějem nebo tím, že je prostě jejich oblíbená nebo úplně nová. Dětská knihovna může obsahovat knihy po rodičích z jejich dětství nebo knihy, které svým dětem koupili jako dárek, ale postupem času by měli výběr a uspořádání knih v knihovně ponechat na svých dětech. Podle Chaloupky (1995) je správné, aby si každé dítě s narůstajícím věkem začalo samo doplňovat svoji knihovnu podle vlastní obliby žánrů a zájmů dítěte. Je tedy přirozené, že čas od času nastane chvíle, kdy dítě nějakou knihu z vlastní knihovny vyřadí a vymění za jinou. Zároveň si ale dítě může ponechat ve své knihovně knihy, ze kterých třeba už vyrostlo či knihy, ke kterým má dítě nějaký vztah a které mu umožní návraty. A právě tyto knihy, které zůstávají v dětské knihovně, tvoří nejpevnější základy, na nichž stojí určitý vztah k četbě každého člověka.

Dětská knihovna nemusí být rozsáhlá a není potřeba, aby rodiče zaplnili knihami celou stěnu, podstatný je především její obsah. Měly by se zde nacházet především dětské knihy, které budou přiměřené věku dítěte. Pokud bude plná stěna knih, které dítě ničím nezaujmou a budou zde odborné knihy, kterým dítě nemůže rozumět, je pochopitelné, že se dítě v takovém případě bude knihovně spíše vyhýbat. Základní úlohou rodiče při tvoření dětské knihovny je tedy přizpůsobit knihovnu dítěti a nesnažit se ji zbytečně zaplnit knihami, které budou pro ně těžko pochopitelné.

Rodič by měl dítěti umožnit volný přístup k dětské knihovně a nechat výběr knihy před čtením nebo při spontánní činnosti na dítěti. Pokud se rodič bude snažit od raného dětství

knihovnu zaplnit rozmanitými knihami různých forem, bude dítě o knihy ve svém okolí projevovat větší zájem a s pomocí rodiče se snáze ponoří do pocitu, že knihy jsou přirozenou součástí života. Gabal s Helšusovou (2003, s. 21) došli k názoru, že „dítě, které rádo a často čte, umí také v knize vyhledávat informace, které jsou užitečné, vnímá knihu jako zdroj informací." Je tedy pravděpodobné, že pokud je dítě zvyklé pracovat s knihami a ví, kde jakou knihu najde, dokáže s knihou pracovat a využívat ji pro své potřeby. Rodiče by tedy měli své děti vést k tomu, aby měli ke knize kladný vztah a naučili je knihy využívat ve svůj prospěch a vést své děti k utváření vlastní knihovny. U menších půjde ze začátku spíše o pochopení, že každá kniha má někde v koutku dětského pokoje své místo a je potřeba s ní opatrně zacházet. Později se však vztah ke knize začne rozvíjet a spolu s ním si dítě začne svou knihovničku organizovat podle sebe, jak jsem již výše zmínila. K tomu je ale opět zapotřebí pomoc rodiče, který dítěti umožní vlastnit aspoň malou knihovnu a spolu se společným čtením od malička pomůže dítěti nahlédnout do světa čtení již v útlém věku.

V této kapitole jsme vysvětlili, jak moc je důležité dítěti číst již od útlého dětství a jakým způsobem může rodina ovlivnit vztah dítěte ke knize prostřednictvím vhodného prostředí a podmínek v okolí dítěte. Následující kapitola seznamuje čtenáře se způsobem výzkumného šetření, hlavními i dílčími cíli praktické části a s realizací samotného výzkumu.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

3 CHARAKTERISTIKA VÝZKUMNÉ ČÁSTI PRÁCE

V této kapitole jsou uvedeny základní informace ke kvantitativně orientovanému výzkumu, zaměřeného na průběh čtení v rodině s dítětem předškolního věku. Data byla získána prostřednictvím dotazníkového šetření, jehož výzkumný soubor tvořili rodiče dětí předškolního věku ve Zlínském kraji. Na základě dotazníku vytvořeného P. Gavorou jsme zjišťovali nejen četnost a aktivitu dítěte a rodiče při čtení, ale zároveň také důvody, proč rodiče čtou svým dětem.

3.1 Cíl práce a dílčí výzkumné cíle

Hlavní výzkumný cíl

Hlavním cílem našeho výzkumného šetření, bylo zjistit, jak probíhá čtení v rodině s dítětem předškolního věku.

Dílčí výzkumné cíle

- Zjistit, z jakého důvodu čtou rodiče dětem.
- Zjistit, jak často čtou rodiče dětem.
- Zjistit, průměrnou dobu trvání jednoho čtení.
- Zjistit, přibližný počet dětských knih v domácnosti.
- Zjistit, aktivitu rodiče provázející čtení dítěte.
- Zjistit, aktivitu dítěte v průběhu čtení rodičem.

3.2 Dílčí výzkumné otázky

Dílčí výzkumné otázky vychází z dílčích výzkumných cílů.

- Z jakého důvodu čtou rodiče dětem?
- Jak často čtou rodiče svým dětem?
- Jakou průměrnou dobu trvá jedno čtení dítěti?
- Jaký je přibližný počet dětských knih v domácnosti?
- Jaká je aktivita rodiče provázející čtení dítěte?
- Jaká je aktivita dítěte v průběhu čtení rodičem?

3.3 Charakteristika výzkumného souboru

Výzkumný soubor byl tvořen rodiči dětí předškolního věku, které navštěvovaly mateřské školy ve Zlínském kraji. Pro získání výzkumného souboru byl zvolen dostupný výběr a výzkumu se zúčastnilo 128 respondentů. Většinu respondentů z výzkumného souboru tvořily převážně ženy (viz. tabulka č. 1). Z čehož čtyři respondenti z celkového počtu neurčili pohlaví.

Tabulka 1: Pohlaví respondentů

Pohlaví	Četnost odpovědí	Četnost (%)
Žena	97	78,2
Muž	27	21,8
Celkem	124	100

Nejvyšší dosažené vzdělání podle pohlaví respondentů

Následující graf č.1 zobrazuje nejvyšší dosažené vzdělání respondentů, kteří se zúčastnili výzkumného šetření. Výzkumný vzorek jak u mužů, tak i u žen nejčastěji tvořili respondenti s vysokoškolským vzděláním. Výzkumný vzorek byl zastoupen od každého pohlaví ve všech dosažených úrovních vzdělání až na základní vzdělání, které z respondentů nezastupoval žádný muž. Respondenti se základním a postgraduálním vzděláním se ve výzkumném vzorku objevili jen minimálně.

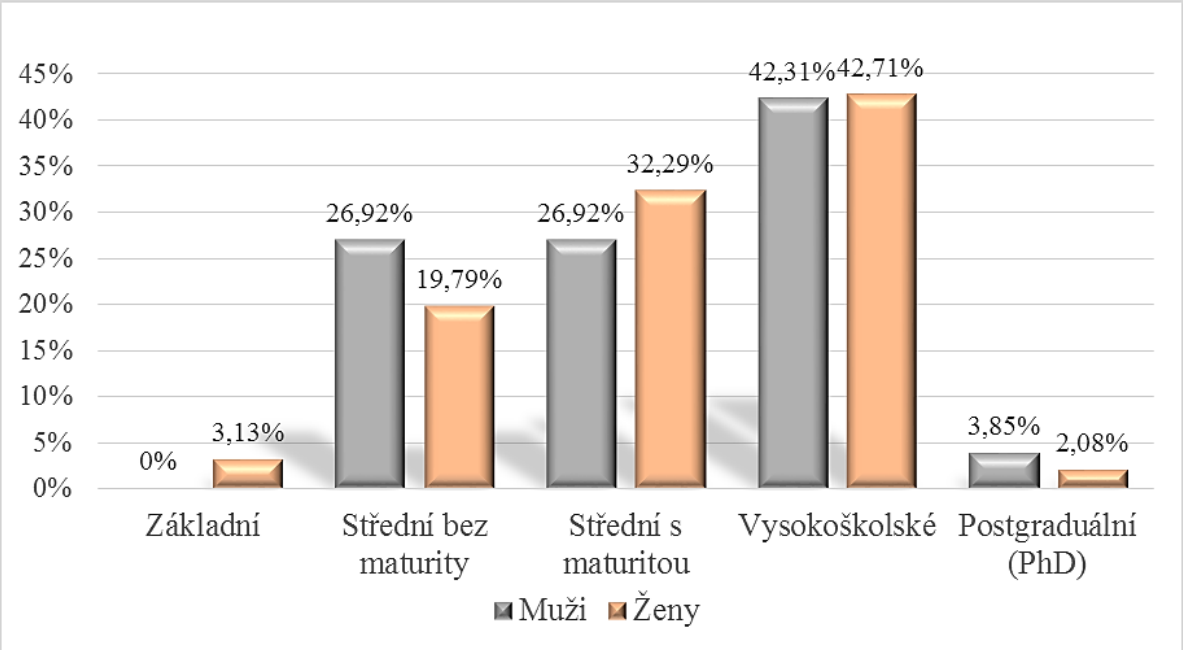

Graf 1: Nejvyšší dosažené vzdělání podle pohlaví respondentů

3.4 Metoda sběru dat

Výzkumným nástrojem byl dotazník. Vzhledem k výzkumnému charakteru práce byla tato metoda nejvhodnější pro získání dat od většího počtu respondentů za relativně krátký časový úsek a zároveň pro ponechání anonymity respondentů. Dotazník byl vytvořen P. Gavorou a po dohodě byl použit pro získání dat v našem výzkumu.

Dotazník se skládal z úvodní části, která zahrnovala představení našeho výzkumného šetření a zároveň zde byla zmíněna jeho anonymita. Obsah dotazníku pak tvořily otevřené, uzavřené i škálové položky, které z velké části převažovaly. Otevřené a uzavřené typy položek byly použity především pro získání základních a demografických údajů. Škálové položky byly rozděleny do oblastí, které byly např. zaměřené na zjištění aktivity rodiče při čtení dítěti, aktivity dítěte při čtení rodičem, ale také i pro zjištění důvodu, proč rodiče čtou svým dětem. Forma škály byla numerická, pětistupňová. Na hodnotící škále od jedné do pěti vyjádřil respondent míru souhlasu s danou charakteristikou.

Pro platnost daného tvrzení u určitých položek, musel vždy respondent odpovědět nebo označit pouze jednu odpověď. V případě, že respondent označil více možností, nebyla odpověď u dané položky zahrnuta do výsledků výzkumného šetření. Závěrečnou část dotazníku tvořilo poděkování respondentům a místo pro případné poznámky. Pro podrobnější prostudování, je dotazník přiložen v příloze.

3.5 Realizace výzkumu

Výzkumné šetření probíhalo od 15. listopadu 2017 do 10. února 2018. Dotazníky byly osobně předány do 6 mateřských škol ve Zlínském kraji. Z toho v jedné mateřské škol, došlo ke ztrátě vyplněných dotazníků, tudíž nebyli součástí výzkumného šetření.

Dotazníky byly po předchozí domluvě osobně předány ředitelkám jednotlivých mateřských škol, kterým byly podány potřebné informace pro realizaci a zachování anonymity respondentů. Následně ředitelky osobně nebo pověřené učitelky předaly dotazníky buď rodičům osobně nebo je daly dětem do skříněk, aby si je rodiče vzali až přijdou vyzvednout děti. Dotazník tak rodiče mohli vyplnit v dané mateřské škole nebo ho mohli vyplnit v klidu doma.

Vyplněné dotazníky měli poté rodiče odevzdat na předem určené místo, tak aby byla zachovaná anonymita. Určení místa jsme ponechali na ředitelkách jednotlivých mateřských škol. Ředitelkám byla spolu s dotazníky předána, také obálka, ve které nám vyplněné

dotazníky vrátily. Vrácení vyplněných dotazníků proběhlo vždy s konkrétní ředitelkou školy podle individuální domluvy. Čas na vrácení vyplněných dotazníků se tedy lišil a vzhledem k období častých chřipek se čas na vrácení často prodlužoval.

Do pěti mateřských škol bylo celkem rozdáno 250 dotazníků. Do celkového počtu se nepočítá mateřská škola, kde došlo ke ztrátě vyplněných dotazníků, a tudíž nebyla ani zařazena do výzkumného šetření. Zpět jsme obdrželi 133 dotazníků. Při následném zpracování bylo pět dotazníků vyřazeno z důvodu neúplnosti dat potřebných pro výzkumné šetření. Pro výzkum jsme tedy zpracovali 128 dotazníků. Návratnost platných dotazníků tedy činila 51,2 %.

4 ZPRACOVÁNÍ A INTERPRETACE ZÍSKANÝCH DAT

Tato kapitola je zaměřena na interpretaci získaných dat prostřednictvím dotazníku a jejich přechozí zpracování. Výsledky výzkumného šetření jsou uspořádány do tabulek či grafů pro přehlednost, které jsou doplněny následným komentářem.

4.1 Zpracování získaných dat

Získaná data prostřednictvím dotazníku byla zpracována v programu Microsoft Excel, kde se zaznamenávaly jednotlivé odpovědi respondentů do předem připravené tabulky. Po zaznamenání všech dat v programu Excel a následném vyřazení dotazníků z důvodu neúplnosti dat, byla data zpracována v programu SPSS. Tento program pro náš výzkum vytvořil tabulky, které zobrazují absolutní a relativní četnost. Tyto tabulky byly následně zpracovány a upraveny v programu Microsoft Word, kde jsme pro přehlednost vytvořily grafy, které oproti tabulkám zobrazují pouze relativní četnost zjištěných výsledků. Jednotlivé tabulky a grafy byly doplněny potřebným komentářem, které vysvětlují zjištěný stav.

4.2 Výsledky a interpretace získaných dat

V následujících tabulkách a grafech jsou poskytnuty výsledky získaných dat, na základě kterých, jsou pod tabulkami v komentáři uvedena vysvětlení k jednotlivým výsledkům.

Počet dětí v domácnosti respondentů

Graf č. 2 zobrazuje, počet dětí v domácnosti respondentů, kteří se zúčastnili našeho výzkumného šetření. Daná otázka byla zodpovězena plným počtem respondentů. Z grafu lze vidět, že z celkového počtu má 40 % respondentů v domácnosti více jak jedno dítě předškolního věku.

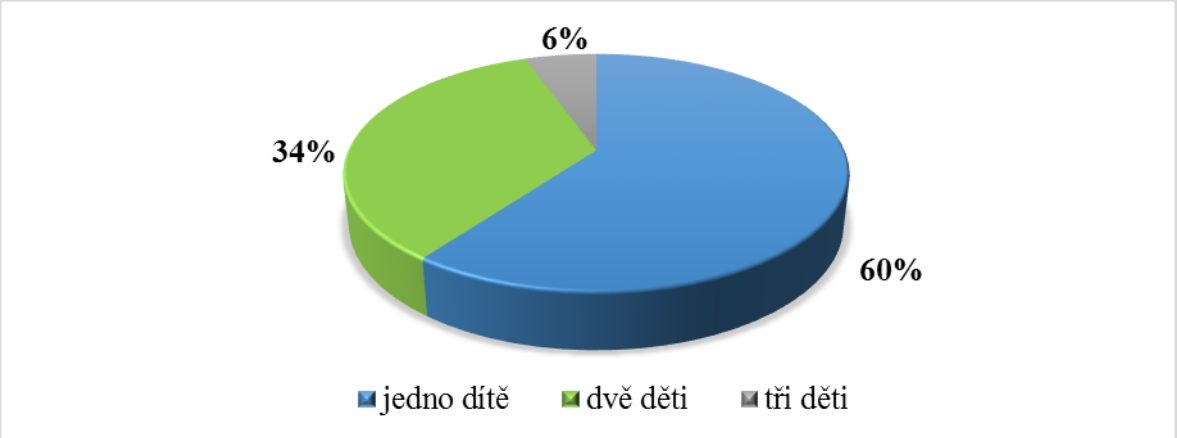

Graf 2**:** Počet dětí v domácnosti respondentů

Věk dítěte respondentů

Následující tabulka zobrazuje, jaký byl nejnižší a nejvyšší věk dětí, vzhledem ke kterým rodiče v dotazníku odpovídali. Zároveň je v tabulce uvedený aritmetický průměr (kolik let mají průměrně děti, které rodiče zvolili pro výzkumné šetření) a směrodatnou (standardní) odchylku, která označuje míru rozptýlení od naměřeného průměru.

Tabulka 2: Věk dítěte

	N	Min.	Max.	AP	SO
Věk dítěte (měsíce)	128	24,0	90,0	**53,6**	13,3

Z tabulky vyplývá, že výzkumný vzorek tvořili rodiče, jejichž děti měly od 2 do 7,5 let. Průměrný věk dětí, vzhledem ke kterým rodiče v dotazníku odpovídali, byl 4,5 let.

Pohlaví dítěte respondentů

Následující graf č. 3 zobrazuje četnost děvčat a chlapců, vzhledem ke kterým rodiče v dotazníku odpovídali. Z grafu vyplývá, že četnost pohlaví dětí, jež rodiče zvolili pro výzkumné šetření je téměř vyrovnaná s mírnou převahou děvčat (D = 51,6 %; CH = 46,1 %; neuvedeno = 2,3 %).

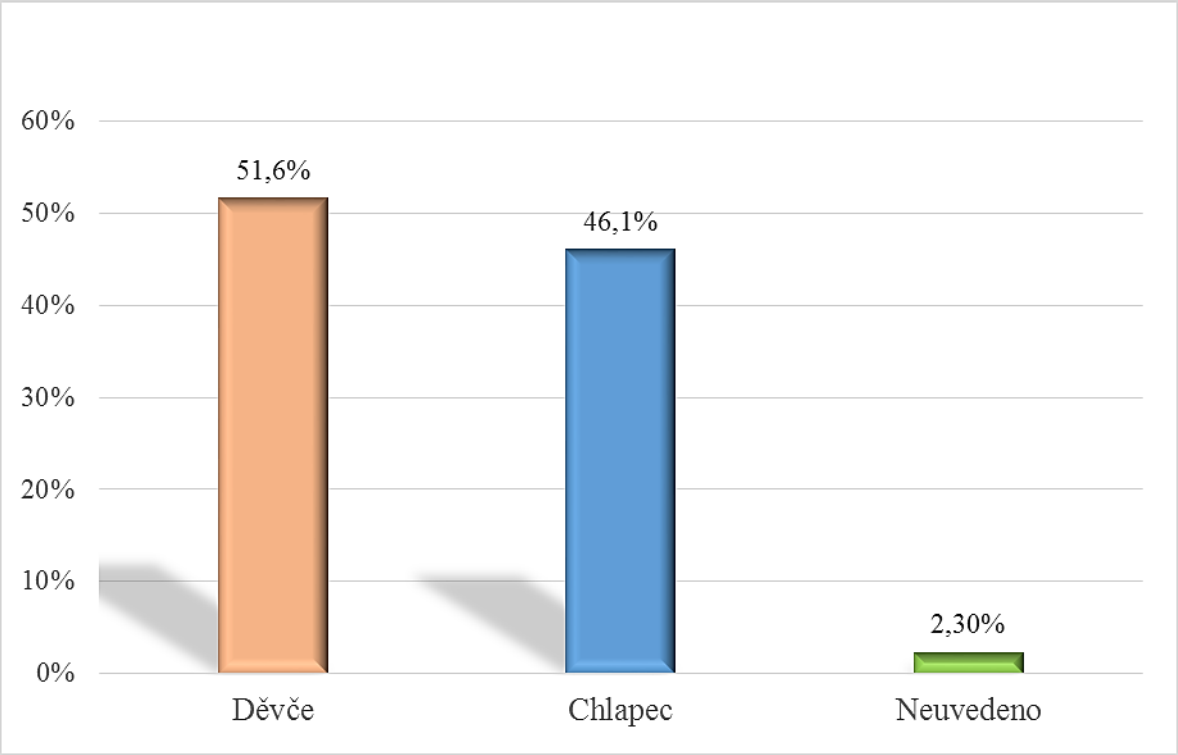

Graf 3: Pohlaví dítěte respondentů

Frekvence čtení dětem rodiči

Následující graf č. 4 zobrazuje, jak často rodiče čtou svým dětem předškolního věku. Z grafu vyplývá, že většina rodičů (78,68 %) čte dítěti častěji než jednou za týden, z nichž přesně polovina rodičů čte dítěti předškolního věku dokonce denně. Můžeme tedy říci, že frekvence čtení je z větší části na dobré úrovni.

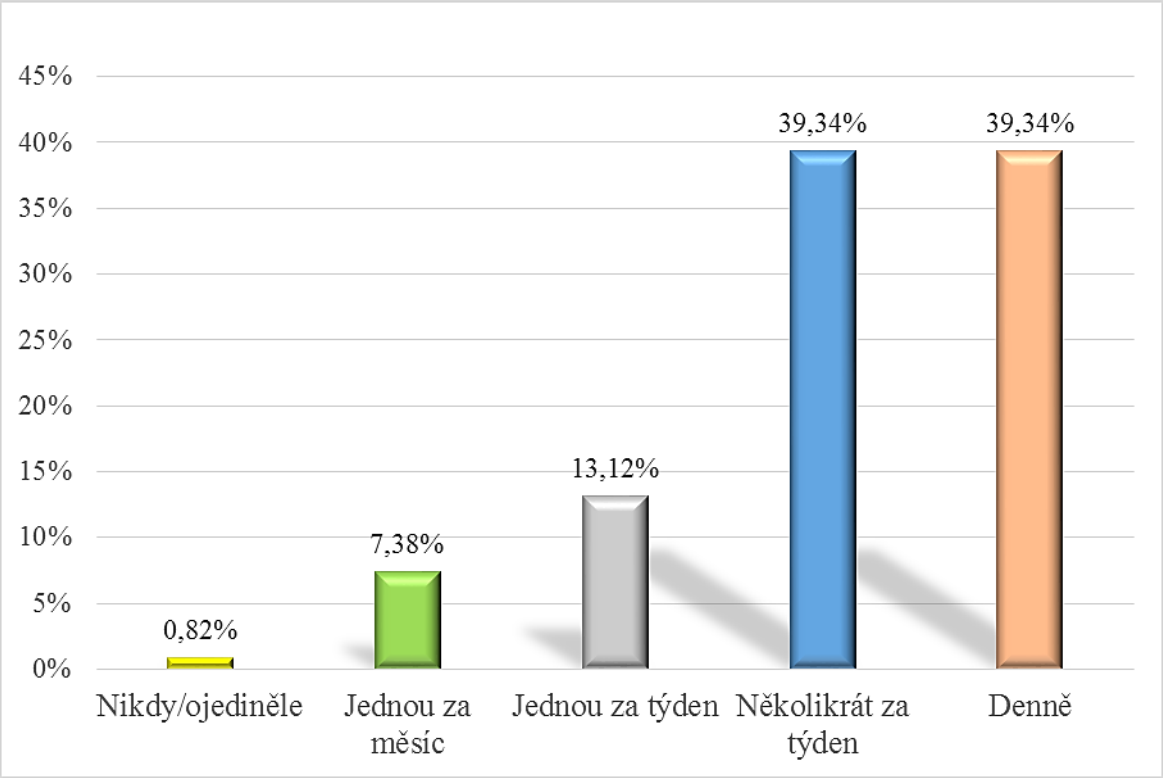

Graf 4: Frekvence čtení dětem předškolního věku rodiči

Oproti tomu se našli i rodiče, kteří čtou svým dětem ojediněle či jednou za měsíc, což představuje nepřijatelnou frekvenci čtení dítěti předškolního věku. Ne příliš častá frekvence čtení může být zapříčiněna nedostatkem času či samotným nezájmem rodiče o čtení. Tímto způsobem rodiče u svých děti v předškolním věku nejen omezují všestranný rozvoj dítěte za pomocí čtení, ale je potřeba si uvědomovat, že jsou pro dítě vzorem. Jestliže sami rodiče nejeví o čtení zájem a nevedou k tomu ani své dítě, je pravděpodobné, že ani samotné dítě k tomu nebude mít později vztah a stejně jako jejich rodiče, ani oni jednou nebudou číst svým dětem. Pokud ale dítě uvidí, že rodiče berou knihu jako přirozenou součást svého života, čtou svým dětem a zároveň využívají knihu k vyhledání informací či například ke zpříjemnění odpoledne, přebírá dítě u části tento přístup ke knize a bude pro něj přínosem.

V porovnání s výsledky průzkumu o čtení knih s dětmi ve věku od dvou do osmi let (z nichž 77 % tvořili děti od 2-6 let), uskutečněný v roce 2015 TNS Slovakia, můžeme říci, že se v

České republice od roku 2015 oproti Slovensku poměrně snížil počet neangažovaných rodičů, kteří svým dětem četli jen ojediněle nebo vůbec. V roce 2015 podle tentýž průzkumu činil počet neangažovaných rodičů 36 %. V současnosti na základě našeho výzkumu počet neangažovaných rodičů činí pouze 8 % (rodiče, kteří čtou ojediněle/nikdy nebo jednou za měsíc). Oproti tomu v porovnání s výzkumem M. Frasnerové (2014), zaměřeného na českou populaci, bylo zjištěno, že počet rodičů, kteří četli dětem méně jak jednou týdně, činil pouze 3 %. Polovina rodičů uvedla, že čte dítěti několikrát týdně a 37 % rodičů uvedlo, že čte dítěti denně. V porovnání s naším výzkumem, byl tehdy počet rodičů, kteří četli dítěti předškolního věku častěji než jednou týdně vyšší o 10 %.

Frekvence čtení dítěti podle dosaženého vzdělání respondentů

Následně jsme zkoumali, jaká je frekvence čtení dítěti vzhledem k dosaženému vzdělání respondentů. Z následujícího grafu č. 5 vyplývá, že respondenti, kteří čtou dětem několikrát za týden nebo denně, mají nejčastěji vysokoškolské vzdělání či vzdělání s maturitou. Respondenti s postgraduálním vzděláním, četli svému dítěti minimálně několikrát za týden. Oproti tomu respondenti s nižším vzděláním četli dětem méně.

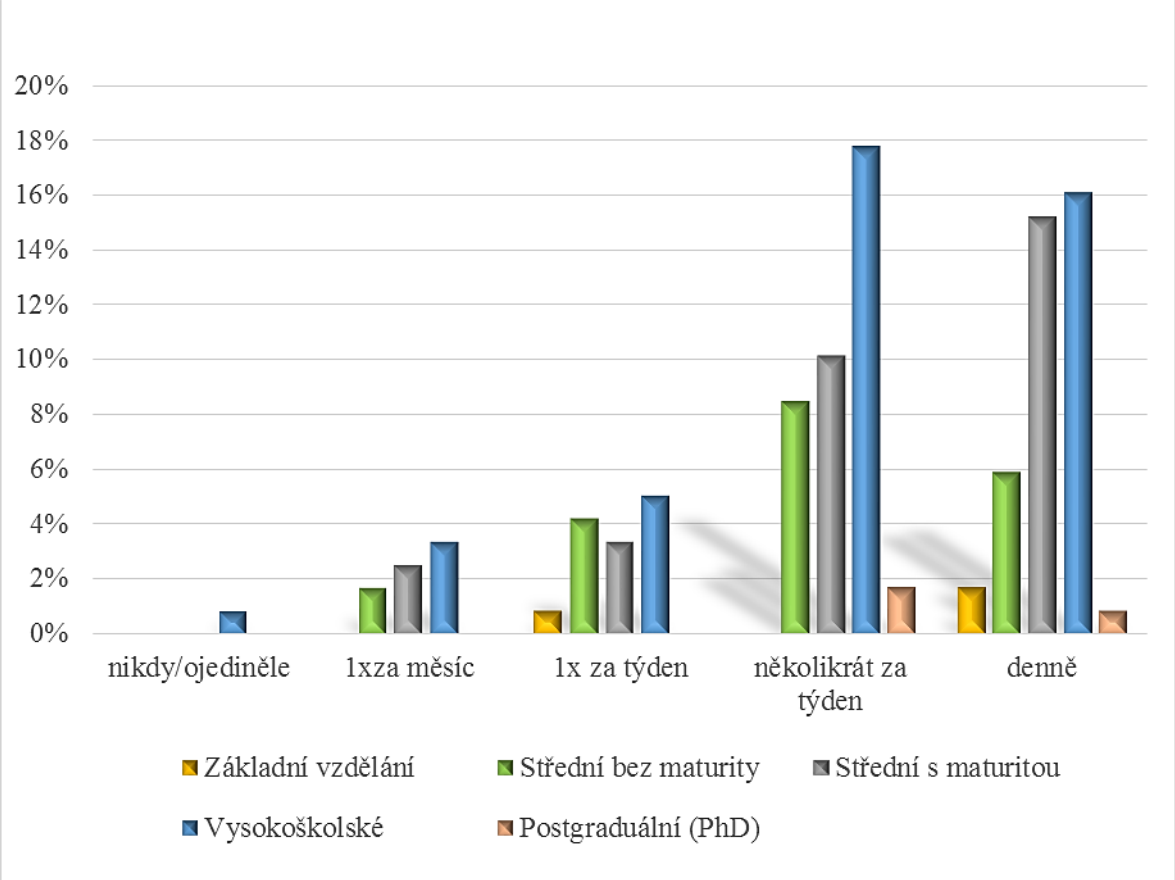

Graf 5: Frekvence čtení dítěti podle dosaženého vzdělání respondentů

Průměrná doba trvání jednoho čtení dítěti

Následující graf č. 6 zobrazuje, kolik času rodiče věnují čtení se svými dětmi. Ten čas by pochopitelně měl zahrnovat i aktivity s tím související. V teoretické části jsme se zmínili o ideální délce čtení u dítěte předškolního věku, která je přibližně 15-20 minut. Tato doba ovšem není pevně stanovena a každý rodič by měl délku čtení přizpůsobovat svému dítěti podle individuálních potřeb dítěte a jeho pozornosti.

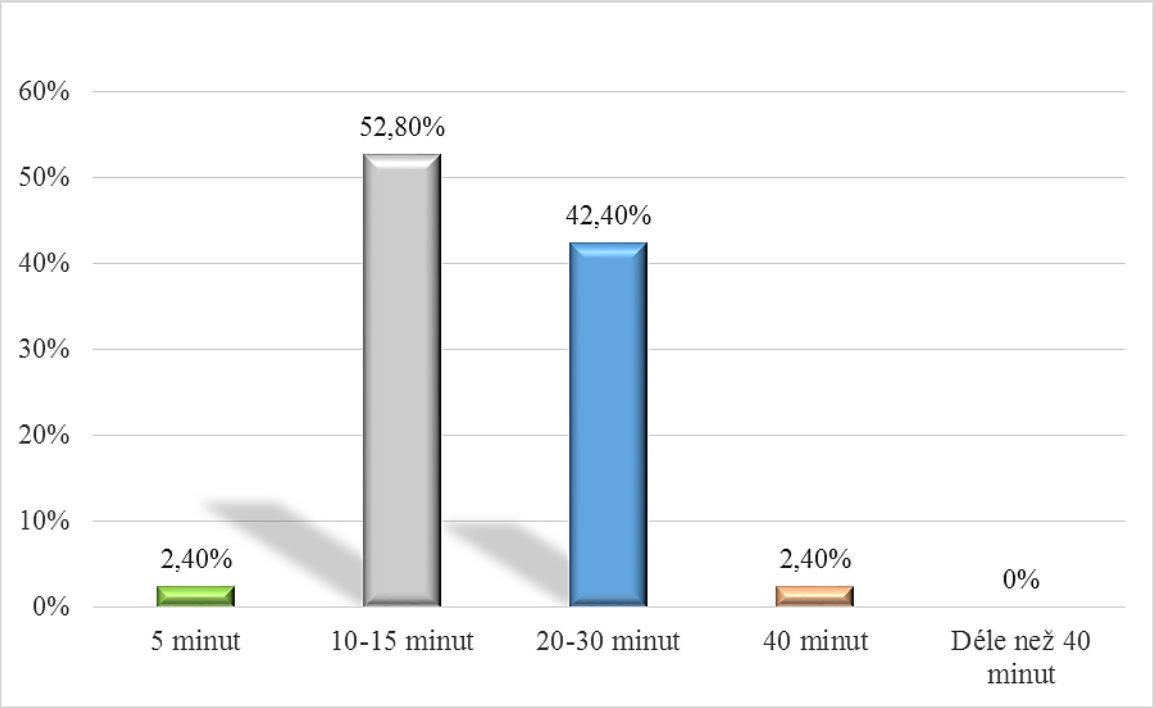

Graf 6: Průměrná doba jednoho čtení dítěti

Z grafu lze říci, že téměř většina zúčastněných respondentů čte dítěti minimálně 10-15 minut a mnoho z nich dokonce 20-30 minut. Ze 122 respondentů 3 uvedli, že dítěti čtou až 40 minut. Stejný počet respondentů zároveň uvedl, že průměrná délka čtení dítěti představuje pouze 5 minut. Což je pro dítě v předškolním věku velice málo.

Domníváme se, že v tak krátkém časovém úseku nelze dostatečně rozvíjet všestrannou osobnost dítěte za pomocí nejen čtení, ale i aktivit, které čtení doprovází. Krátká doba čtení může být zapříčiněna nedostatečnou pozorností dítěte, která může být ovlivněna například způsobem, jakým rodič dítěti čte. Pokud rodič dostatečně nezaujme dítě a nezíská si jeho pozornost, těžko pak bude dítěti číst po delší dobu. Proto by mělo samotnému čtení předcházet, dát možnost dítěti si knihu například alespoň vybrat. Dále také je důležité pro čtení zvolit i vhodnou dobu a pokud možno v této době číst pravidelně.

Déle než 40 minut z respondentů nečte dítěti nikdo. Je pochopitelné, že by to bylo pro dítě náročné například z hlediska pozornosti, kterou by bylo pro rodiče velice náročné udržet. Je tedy potřeba do čtení dítě zapojovat a volit vhodný druh literatury, o který bude jevit zájem, aby bylo schopné udržet pozornost co nejdéle.

Délka čtení dítěti podle pohlaví respondentů

V následujícím grafu č. 7 jsme porovnávali, u kterého z rodičů je průměrná délka jednoho čtení delší. Tuto otázku zodpovědělo celkem 122 respondentů. Celkový počet respondentů mužského pohlaví, kteří odpověděli na tuto otázku je 26 a respondentů ženského pohlaví tvoří 96 žen.

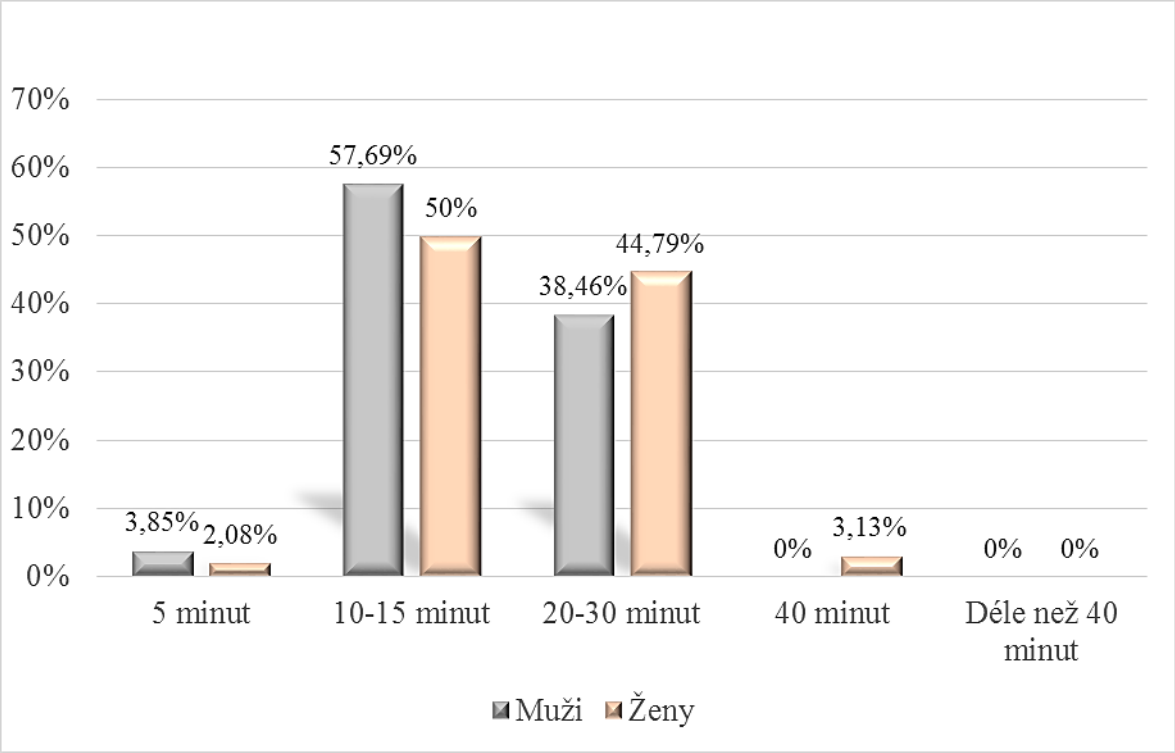

Graf 7: Průměrná délka jednoho čtení dítěti podle pohlaví respondentů

Z grafu vyplývá, že z celkového počtu respondentů mužského pohlaví, téměř 60 % mužů čte dítěti po dobu 10-15 minut. Stejně jako u žen byla tato možnost nejčetnější. Oproti tomu, čtou ženy ale častěji po dobu 20-30 minut. Nutno zmínit i minimální dobu čtení, která činí 5 minut, kterou častěji zvolili spíše muži než ženy. Příčinou může být opět pozornost dítěte, kterou si nedokáží získat, ale také i samotný nezájem rodiče. Oproti tomu ženy, zvolily častěji odpověď, že čtou přibližně až 40 minut na rozdíl od mužů, kteří nepřesáhli hranici 30 minut čtení dítěti.

Není nutné číst dítěti tak dlouhou dobu, pokud se čte pravidelně a často. Ideální délka čtení dítěti se pohybuje okolo 15-20 minut, kdy je dítě schopné udržet pozornost. Samozřejmě se musí brát ohled na individuální potřeby dítěte a uvědomit si, že s přibývajícím věkem dítěte se postupně vyvíjí i jeho pozornost.

Začátek pravidelného čtení dítěti

Následující graf č. 8 zobrazuje věk dítěte (v měsících), kdy mu rodiče začali pravidelně číst. Otázku zodpovědělo 127 respondentů, z nichž 9 % začalo svému dítěti pravidelně číst v době od narození do 10 měsíců dítěte. Nejčastěji respondenti začali pravidelně číst svým dětem v rozmezí od 12-24 měsíců, kdy tento věk představuje hranici pro začátek pravidelného čtení dítěti. Proto označujeme za nevhodné začít dítěti pravidelně číst až ve věku 4 let, či dokonce až v 5,5 letech, jak někteří respondenti uvedli, kdy dítě již brzy čeká zahájení školní docházky.

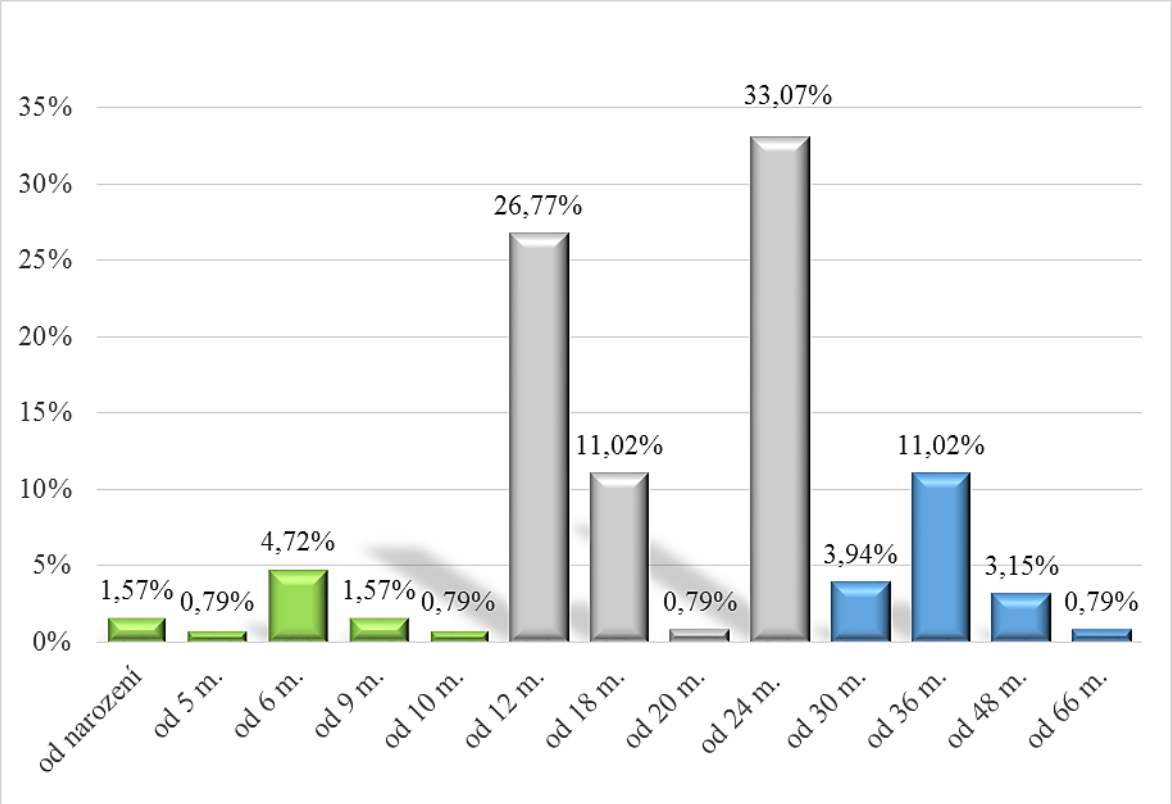

Graf 8: Začátek pravidelného čtení dítěti

Žádný z rodičů neuvedl, že by četl dítěti již před narozením. Je však známo, že některé matky kromě toho, že mluví na své děti již před porodem, také svým dětem čtou. Spolu s prostředím, které na dítě působí a vlivem rodičů, může být začátek čtení dítěti podstatně důležitý.

Jak často v domácnosti dítě vidí, že čte dospělý knihy

Následující graf č. 9 zobrazuje, jak často dítě vidí číst rodiče či jiného člena domácnosti knihy. Z grafu lze vidět, že 72 % respondentů uvedlo, že dítě vidí minimálně jednou za týden číst rodiče či jiného člena domácnosti. Oproti tomu zbytek respondentů čte dítěti maximálně jednou za měsíc, což je poměrně málo.

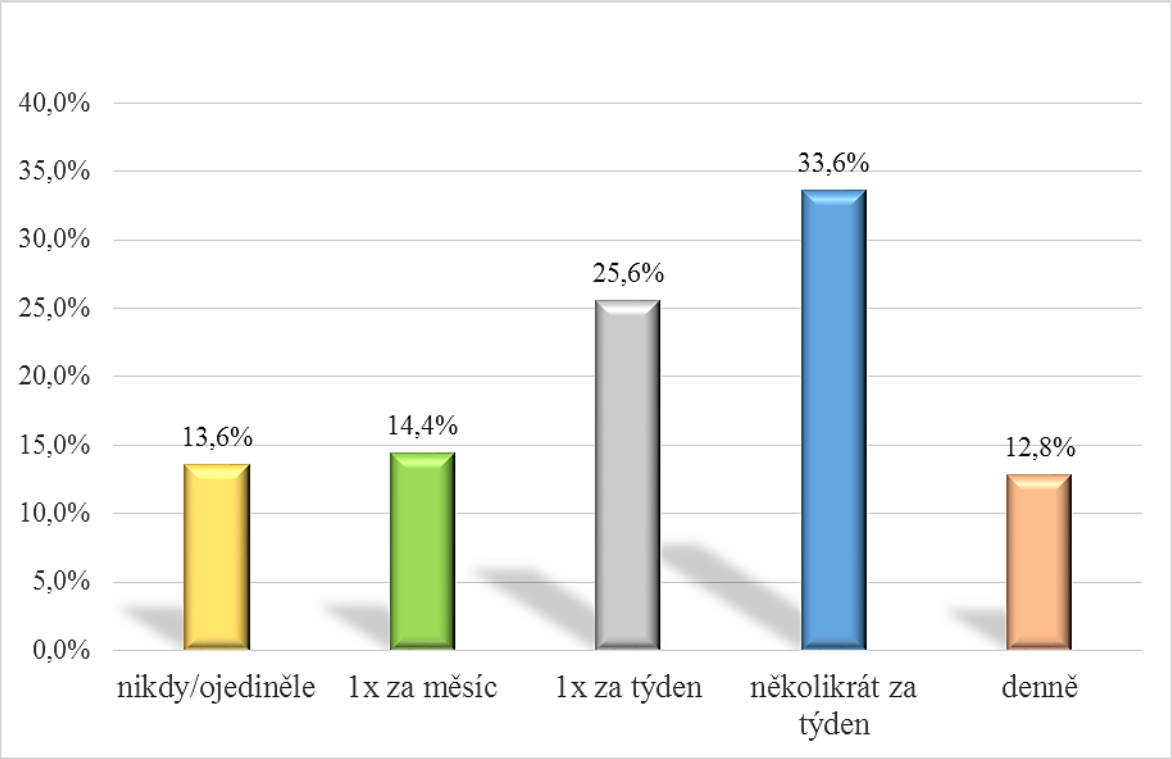

Graf 9: Jak často v domácnosti dítě vidí, že čte dospělý knihy

Vzhledem k působení rodinného prostředí na dítě, o kterém jsme se zmiňovali v předchozí kapitole, je čtení v rodině velice podstatné. Na základě výsledků sociologického výzkumu ve studii *Jak čtou české děti?* (Gabal, Helšusová, 2003) lze říci, že v rodinách, kde respondenti uvedli, že je dítě vidí číst nikdy/ojediněle či jedenkrát za měsíc je možno předpokládat, že ani samotné dítě později nebude mít vztah ke knize, kterou by přirozeně využívalo nejen jako zdroj informací, ale také zároveň jako zdroj zábavy či příjemně stráveného času častěji.

Příčinou, že děti vidí své rodiče málo číst, může být také ale zapříčiněno tím, že si rodiče čtou teprve poté, kdy už jejich děti spí a mají na čtení klid. Zároveň může být také ale příčinou, nedostatek času rodiče na čtení přes den, či dokonce nezájem rodiče o samotné čtení, kteří pravděpodobně preferují jiné činnosti.

Důvody čtení dětem předškolního věku

Následující položky v tabulce č. 3 jsou zaměřeny na důvody, proč rodiče čtou svým dětem v předškolním věku a zda více preferují čtení dítěti z důvodu rozvoje dovedností či spíše pro rychlejší a klidnější usnutí dítěte.

Tabulka 3: Důvody čtení dětem předškolního věku

Znění polož	**N**	**Min.**	**Max.**	**AP**	**OS**
Dítěti čtu, protože ho chci uklidnit po rušném dnu.	128	1,00	5,00	2,93	1,26
Dítěti čtu, aby rychleji zaspalo.	126	1,00	5,00	3,10	1,33
Dítěti čtu, i když jsem dost unaven(á).	127	1,00	5,00	3,58	1,34
Dítěti čtu, protože mi to přináší možnost být s dítětem.	127	1,00	5,00	4,17	0,97
Dítěti čtu, protože je to pro mě radostná chvilka.	127	1,00	5,00	4,18	0,89
Dítěti čtu, protože to rozšiřuje jeho slovní zásobu.	126	2,00	5,00	4,43	0,77
Dítěti čtu, protože to rozvíjí jeho představivost.	127	2,00	5,00	**4,54**	0,75
Dítěti čtu, protože to rozvíjí jeho paměť.	123	2,00	5,00	4,50	0,76
Dítěti čtu, protože to rozvíjí jeho logické uvažování.	128	2,00	5,00	4,30	0,86
Dítěti čtu, protože to vede k oblibě knih.	123	1,00	5,00	4,33	0,86
Dítěti čtu, protože to poskytuje dítěti ponaučení (např. dobro zvítězí).	128	1,00	5,00	4,23	0,98
Dítěti čtu, protože to rozšiřuje jeho poznání světa.	127	1,00	5,00	4,33	0,91
Dítěti čtu, abych ho připravil(a) na základní školu.	127	1,00	5,00	3,87	1,21

*Pozn.: **N** = počet respondentů; **Min.** = minimální hodnota; **Max.** = maximální hodnota; **AP** = aritmetický průměr; **SO** = standardní odchylka. Rodiče zvolili jedno dítě, vzhledem ke kterému v dotazníku odpovídali.*

V tomto případě jsme u položek zvolili jinou formu škály, kdy rodiče odpovídali, do jaké míry souhlasí s daným tvrzením. Škála byla opět pětimístná s významy od „nesouhlasím“ po „souhlasím“ a respondenti zde měli uvést pouze jednu odpověď pro dané tvrzení.

Ze zjištěných výsledků, které vidíme v tabulce lze říci, že rodiče čtou svým dětem především z důvodu rozvoje dovedností a schopností a kvůli oblibě knih. Teprve poté rodiče preferují čtení dětem z důvodu rychlejšího a klidnějšího uspání dítěte. Příčinou může být stoupající snaha rodičů o rozvoj dítěte, který před spánkem nemá takový účel jako přes den, kdy dítě není unavené a má snahu se více zapojovat. Zároveň jsme se také ptali, zda rodiče čtou svému dítěti z důvodu přípravy na základní školu. Tento důvod respondenti v průměru hodnotili nad středovým bodem, který se schyloval k odpovědi „spíše souhlasím".

Nelze také ale opomenout, že někteří respondenti uvedli, že čtou dítěti i spíše z důvodu, kvůli společně strávenému času. Je potřeba si uvědomit, že při čtení dítěti rodičem, se mohou upevňovat vztahy a čtení tedy může zároveň sloužit, jako způsob sblížení mezi dítětem a rodičem.

Aktivita rodiče provázející čtení dítěte

Následující tabulka zahrnuje otázky, které jsou zaměřeny na doprovázející aktivitu rodiče při čtení dítěti, které hrají při čtení dětem předškolního věku nezastupitelnou roli a jsou důležité pro všestranný rozvoj každého jedince. Na rozdíl od zjišťování důvodu čtení, byly tyto údaje zjišťovány na frekvenční škále od 1 (nikdy) do 5 (velice často).

Tabulka 4: Aktivita rodiče při čtení dítěti

Znění otázky	**N**	**Min.**	**Max.**	**AP**	**SO**
Jak často vysvětlujete dítěti při čtení slovo nebo slovní spojení, když mu nerozumělo?	128	1	5	**3,48**	1,14
Jak často objasňujete dítěti situaci v knize, když máte dojem, že ji nerozumělo?	128	1	5	**3,48**	1,03
Jak často kladete dítěti otázky k postavám příběhu (např. jak se mu líbily)?	127	1	5	3,22	1,11
Jak často žádáte od dítěte, aby vyprávělo o přečteném?	128	1	5	2,77	1,09
Jak často dáváte do spojitosti přečtený obsah se zážitky dítěte?	128	1	5	3,13	1,11
Jak často vysvětlujete dítěti důvod čtení (proč čtete)?	127	1	5	2,44	1,23

Nejvyšší aktivita rodičů při čtení dětem předškolního věku, byla zjištěna u prvních dvou otázek. Z tabulky vyplývá, že rodiče při čtení svým dětem upřednostňují vysvětlování a objasňování slovních spojení či situací, kterým dítě nerozumělo, ale už méně jim vysvětlují důvod čtení.

Příčinou mohou být nedostatečné literární zkušenosti rodičů, nebo také v prvním případě také neuvědomování si důležitost samotného čtení a aktivit s tím spojených u dítěte předškolního věku. Poměrně málo také rodiče vybízejí dítě, aby jim vyprávělo o přečteném. Zde může být příčinou, že se jedná pro dítě o těžký úkol.

Aktivita dítěte v průběhu čtení rodičem

Kromě aktivit doprovázející čtení dítěti rodičem, jsme zároveň zkoumali i jakou aktivitu projevuje při čtení samotné dítě. Následující tabulka nám zobrazuje přehled o aktivitě dítěte při čtení a jak často se věnuje jiným aktivitám, jako je hra na počítači, tabletu, telefonu či hra s písmeny nebo číslicemi.

Tabulka 5: Aktivita dítěte v průběhu čtení rodičem

Znění otázky	**N**	**Mi.**	**Max.**	**AP**	**SO**
Jak často se vás dítě ptá na to, co je na obrázku knihy?	127	1	5	**3,65**	1,08
Jak často se vás dítě ptá na neznámá slova v knize?	127	1	5	3,20	1,07
Jak často dítě komentuje děj nebo postavy knihy?	124	1	5	3,44	1,03
Jak často dítě klade otázky „proč“ při čtení?	124	1	5	3,32	1,08
Jak často dítě obrací stránky namísto vás, když čtete?	127	1	5	3,00	1,28
Jak často dítě sleduje prstem, kde čtete?	124	1	5	2,39	1,30
Jak často vás dítě opravuje nebo upozorňuje při čtení (např. když jste vynechal(a) část textu)?	127	1	5	2,54	1,37
Jak často dítě vypráví příběh podle obrázků v knize?	127	1	5	3,02	1,19
Jak často si dítě vymýšlí vlastní příběhy (jiné než v knize)?	127	1	5	3,32	1,20
Jak často dítě napodobuje čtení (samo obrací stránky a mluví)?	126	1	5	3,33	1,23
Jak často si dítě hraje na počítači, tabletu nebo s telefonem?	128	1	5	2,51	1,18
Jak často si s dítětem hrajete hry s písmeny nebo číslicemi?	128	1	5	3,24	1,09

Podle zjištěných výsledků, se děti našich respondentů nejčastěji při čtení ptají na otázky, vztahující se k obrázkům v knize. Tyto otázky pokládají děti už velice brzy a pro rodiče je

na ni při čtení poměrně jednodušší odpovědět, než na otázku „proč“. Dá se tedy předpokládat, že děti na tuto otázku dostanou častěji odpověď než na otázku „proč“. Tím lze vysvětlit, proč tuto otázku děti pokládají při čtení rodičům podle zjištění méně než přechozí zaměřenou na popis obrázku

Z tabulky zároveň jasně vyplývá, že zatím nejméně často děti předškolního věku tráví čas hrou na počítači, tabletu či telefonu. Může to být zapříčiněno doposud větším vlivem rodičů, který na dítě v předškolním věku mají než u dítěte ve vyšším věku. Rodiče tak často u dětí předškolního věku tuto činnost dítěti zakazují a snaží se vyhýbat jejich styku s dítětem. Dětem by se měly nabídnout i jiné rozmanité aktivity, které by je zaujaly a zároveň více rozvíjely určité oblasti, důležité pro budoucí čtení a práci s textem, bez kterých se v dnešní době neobejdou. Téměř uprostřed pětimístně škály se umístily aktivity dítěte, jako jsou otázky na neznámá slova, převyprávění příběhu podle obrázků z knihy či obracení stránek místo rodiče.

Obliba čtení u dítěte

Ve výzkumném šetření jsme zároveň zjišťovali, jak často samo dítě projevuje zájem o čtení. Výsledky vypovídají nejen o samotném zájmu dítěte o čtení, ale jsou také ovlivněna prostředím, které je obklopuje.

Tabulka 6: Obliba čtení u dítěte

Znění otázky	**N**	**Mi.**	**Max.**	**AP**	**SO**
Jak často chce, abyste mu četl(a)?	128	1	5	**4,22**	0,98
Jak často dítě samo vybírá knihu (nebo příběh) pro čtení?	128	1	5	4,16	1,00
Jak často dítě samo naléhá, abyste ještě četl(a), když už příběh skončil?	128	1	5	4,02	0,98

Výsledky, které vycházejí z tabulky, jsme vyhodnotili jako poměrně dobré. Výzkum prokázal, že většina dětí předškolního věku našich respondentů projevuje často zájem o čtení. Důvodem mohou být i rozmanité žánry a především formy, které v současné době dětská literatura nabízí. Z výsledků také zároveň vyplývá, že dětem se vzhledem k naléhání na rodiče čtení líbí. Zájem, který předškolní dítě o knihu projevuje, by měli rodiče podporovat a dávat dítěti prostor pro možnost si o čtení říct či mu dát najevo, že máte zájem.

Podpora obliby knih u dítěte jde ze strany rodiče rozvíjet mnoha způsoby a záleží pouze na rodiči, jak moc bude dítě v oblibě knih podporovat a jaké metody zvolí.

Obliba knihy u dítěte již v předškolním věku je poměrně důležitá, a pokud si k ní už v předškolním věku bude utvářet vztah a jevit o četbu zájem, je na dobré cestě ke správnému rozvoji a nadcházejícímu fungování ve společnosti.

Přibližný počet dětských knih v domácnosti respondentů

Graf č. 10 poskytuje informace o přibližném počtu knih v domácnosti, které jsou určeny dětem. Téměř polovina našich respondentů (48 %) odpověděla, že má v domácnosti více jak 30 dětských knih. Co můžeme považovat za pozitivní je zjištění, že ani jeden z respondentů neodpověděl, že by doma měli méně jak 5 dětských knih. V jednom případě nebyl uveden počet dětských knih v domácnosti. Na základě výše zmíněných údajů lze ale říci, že výsledky vyznívají příznivě.

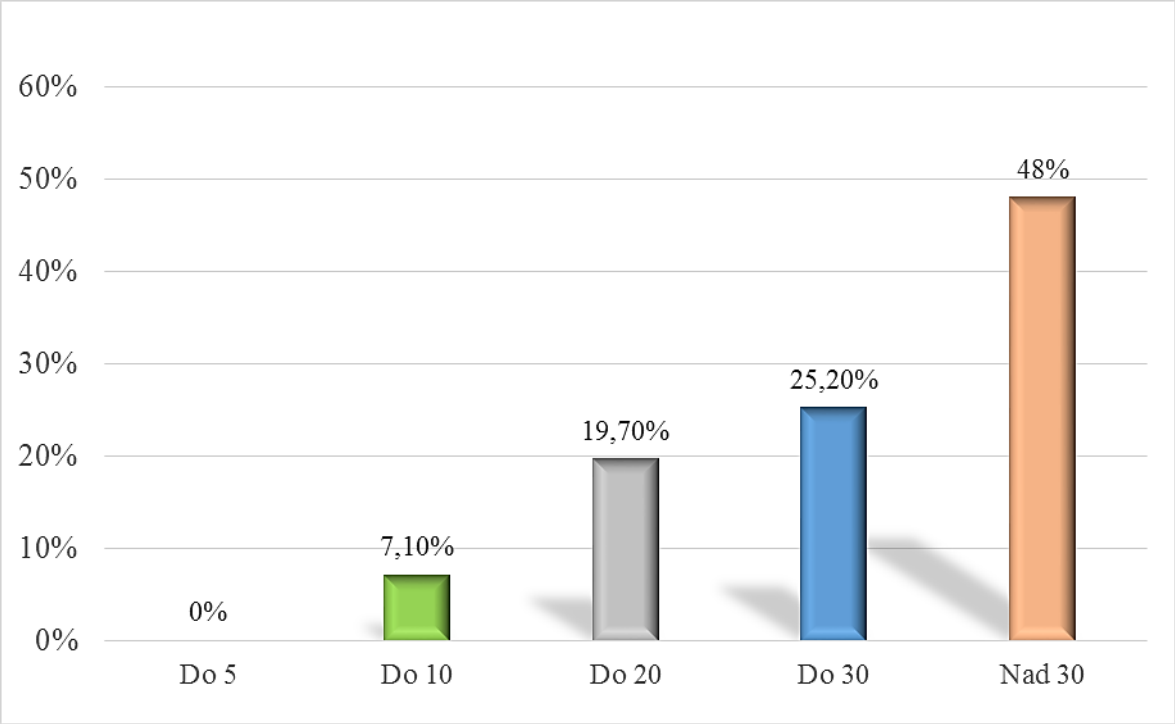

Graf 10: Počet dětských knih v domácnosti respondentů

Zde je ovšem důležité podotknout, že zásadní roli hraje také, zda jsou knihy v domácnosti s dětmi využívány nebo jsou pouze položeny v knihovně, bez jakéhokoliv povšimnutí. Jak jsme již zmiňovali v teoretické části práce (viz. kap. 2.6 Dětská knihovna), je také důležitá i přístupnost, jakou ke knize děti mají. Měly by být pro dítě volně dostupné, aby si mohly kdykoliv během dne sáhnout pro libovolnou knihu. Jednou z možností je pro dítě vytvořit

vlastní knihovnu, kde se budou nacházet knihy přiměřené věku dítěte a samo dítě si zde bude moc ukládat a brát svoje knihy podle potřeby. S postupem věku si ji poté bude dítě samo organizovat a měnit její obsah podle vlastních zájmů, koníčků apod.

Nicméně výskyt a používání nejen dětských knih domácnosti je velice podstatné. Pokud se má u dítěte vytvářet kladný vztah ke knize již od dětství, je také důležité, aby kolem sebe vidělo, že kniha je přirozenou součástí života člověka. Děti, jež vidí své rodiče často číst, si pravděpodobně později utvoří stejný přístup ke knize, jelikož děti z velké části přebírají zvyky svých rodičů. Hraje zde tedy nezastupitelnou roli rodina a její prostředí.

Na základě výše provedené interpretace dat bude následující kapitola zaměřena na zodpovězení jednotlivých výzkumných otázek, které jsme si na začátku výzkumného šetření stanovili.

5 SHRNUTÍ VÝZKUMU

V následujících podkapitolách budou zodpovězeny jednotlivé výzkumné otázky, které byly zmíněny na začátku praktické části v předchozí kapitole.

5.1 Výzkumná otázka č. 1

Z jakého důvodu čtou rodiče dětem předškolního věku?

Z výzkumného šetření vyplývá, že rodiče častěji preferují čtení dítěti předškolního věku především kvůli rozvoji určitých schopností a dovedností, potřebných pro všestranný rozvoj jedince a správnou přípravu na primární vzdělávání. Podle výzkumných projektů Harvard, zaměřených na rodinu (2006 in Enemuo and Obidike, 2013), bylo zjištěno, že děti, kterým rodiče četli, dosahovali poměrně vyšších výsledků v oblasti gramotnosti. Pokud tedy rodiče záměrně čtou dítěti především z důvodu rozvoje, je to správný krok pro jeho budoucí vzdělávání a obecně pro fungování ve společnosti vůbec.

Také poměrně často rodiče uvedli důvod čtení dítěti kvůli samotné oblibě knih, kterou chtěli u dětí již v předškolním věku podnítit. Oproti tomu nejméně častým důvodem, bylo čtení dítěti z důvodu rychlejšího a klidnějšího uspání dítěte. Což mohlo být zapříčiněno například uvědoměním si důležitosti čtení rodičem, nedostatkem pozorností dítěte před spaním, či menší aktivitou, kterou by dítě více projevovalo spíše při čtení přes den.

5.2 Výzkumná otázka č. 2

Jak často čtou rodiče svým dětem?

Na základě porovnaných výsledků s průzkumem TNS Slovakia uskutečněného v roce 2015, zmíněných v přechozí kapitole je patrné, že se počet neangažovaných rodičů, kteří svým dětem v předškolním věku četli jen ojediněle či vůbec, je poměrně nižší, než je údaj v TNS. Z našeho výzkumného šetření vyplývá, že v současnosti téměř 80 % rodičů, čte svým dětem častěji než jednou za týden, z nichž polovina čte svým dětem dokonce denně. Ve srovnáním s výše zmíněným výzkumem ze Slovenska lze říci, že je frekvence čtení vyšší.

Oproti tomu v porovnání s výsledky výzkumu M. Frasnerové (2014), zaměřeného na českou populaci, bylo zjištěno, že téměř většina rodičů dětí předškolního věku, četla svým dětem. Následně bylo zjištěno, že 88 % rodičů z výzkumného vzorku, četlo dítěti častěji než jednou za týden. V porovnání s naším výzkumem, byl tehdy počet rodičů, kteří četli dítěti v předškolním věku častěji než jednou týdně vyšší o 8 %. Oproti našemu výzkumu, byla

zjišťována i obvyklá doba čtení dítěti, která hraje podstatnou roli. Nicméně, je také nutné podotknout rozdílný počet zúčastněných respondentů, který byl poněkud vyšší ve všech výše zmíněných výzkumech než v našem výzkumu.

5.3 Výzkumná otázka č. 3

Jakou průměrnou dobu trvá jedno čtení dítěti?

Výzkum ukázal, že téměř většina respondentů (95 %) čte dítěti průměrně déle jak 10-15 minut a mnoho z nich čte dítěti dokonce 20-30 minut. Zbylí respondenti (5 %) z poloviny odpověděli, že průměrná doba čtení dítěti předškolního věku činí pouze 5 minut a druhá polovina respondentů uvedla, že průměrná doba čtení dítěti činí až 40 minut. Předpokládáme, že do doby čtení je zahrnuta i aktivita dítěte v průběhu čtení (obracení stran, komentování děje, opravování rodiče atd.). Ovšem na základě námi zvolené metody nelze zjistit, zda čtení opravdu zahrnuje i aktivitu dítěte či je dítě pouze pasivním příjemcem.

Lze předpokládat, že s délkou čtení souvisí i způsob čtení rodiče, jakým dítě zaujme a čím si získá jeho pozornost. To potvrdil i výzkum provedený v roce 2008, který naznačuje, že délka čtení souvisí s chováním dospělého při čtení dítěti (Fletcher et al., 2008 in Vandermaas-Peeler et al., 2011).

Dále jsme porovnávali, kdo z rodičů z výzkumného souboru (muž/žena) čte dítěti déle. Po srovnání obou pohlaví, jsme došli k závěru, že obě tyto skupiny dopadly poměrně stejně. U obou pohlaví byla nejčetněji zvolená možnost průměrného čtení dítěti 10-15 minut. Oproti tomu žádný z mužů neuvedl, že by průměrně četl dítěti déle jak 30 minut na rozdíl od žen, které v malé míře uvedly, že průměrně čtou dítěti i 40 minut. Vzhledem k udržení pozornosti dítěte ale předpokládáme, že tak dlouhá doba jednoho čtení není nutná a především je důležité brát ohledy na individuální potřeby dítěte, kterým lze čtení přizpůsobit.

5.4 Výzkumná otázka č. 4

Jaký je přibližný počet dětských knih v domácnosti?

V rodinách s dětmi předškolního věku, které se zúčastnili výzkumného šetření se podle odpovědí respondentů, nachází téměř u poloviny z nich (48 %) více jak 30 knih v domácnosti, které jsou určeny dětem. Ani jeden ze zúčastněných respondentů ale ani neuvedl, že by měli v domácnosti méně jak 5 knih. Zbytek respondentů uvedl, že se v domácnosti s dětmi předškolního věku nachází od 5 do 30 dětských knih.

V jednom případě nebyl uveden přibližný počet dětských knih v domácnosti, ale i přesto podle mého názoru lze říci, že výskyt dětských knih v domácnosti s dětmi předškolního věku je poměrně na dobré úrovni. Zda už se jedná o knihy, které jsou přiměřené věku dítěte či jsou v domácnosti využívány nebo jsou pouze přítomny bez jakéhokoliv povšimnutí dítěte, už z dotazníku bohužel nelze zjistit.

5.5 Výzkumná otázka č. 5

Jaká je aktivita rodiče provázející čtení dítěte?

Aktivita rodiče při čtení dítěti předškolního věku je velice podstatná. Z výsledků výzkumu vyplývá, že rodiče při čtení svým dětem upřednostňují vysvětlování a objasňování slovních spojení či situací, kterým dítě nerozumělo před vysvětlením samotného důvodu čtení dítěti. Příčinou může být, že dítě nemá potřebu vědět důvod čtení či neuvědomění si důležitosti samotného čtení rodičem dítěti a aktivit s tím souvisejících. Aktivita rodičů je spíše příležitostná a poměrně málo po dítěti vyžadují aktivitu, kterou lze na základě příběhu vyvolat.

5.6 Výzkumná otázka č. 6

Jaká je aktivita dítěte v průběhu čtení rodičem?

Nejčastější aktivitou dítěte při čtení rodičem podle našeho výzkumu jsou otázky dítěte vztahující se k obrázkům a také samotné komentování děje nebo postav z knihy. Méně častěji pokládá dítě otázky typu „proč“. U kterých předpokládáme, že je pro rodiče obtížnější odpovědět, a tudíž ne vždy na ně děti dostanou odpověď oproti otázce vztahující se k popisu obrázku, na kterou je pro rodiče poměrně snadnější odpovědět

Relativně málo také děti opravují či upozorňují rodiče např. při změnění nebo vynechání textu. To ovšem neznamená, že dítě nechce. Je pravděpodobné, že většina rodičů v textu ať už záměrně či nezáměrně jen nedává možnost dítěti ho opravit či upozornit na jisté nesrovnalosti v textu. O něco méně dítě také sleduje prst rodiče, kde čte, to může být zapříčiněno tím, že rodiče čtou často dítěti před spaním, a tudíž je zajímá spíše samotný příběh či jen zkrátka jednoduše preferují předchozí aktivity související se čtením rodičem.

Opět jako u rodičů je aktivita dítěte spíše příležitostná. Jedním z možných způsobů zvýšení aktivity dítěte při čtení, je více navozovat situace, které by podnítili aktivitu dítěte případně tomu i přizpůsobit druh literatury či její formu, aby se stala pro dítě zajímavá.

ZÁVĚR

Cílem bakalářské práce bylo zjistit, jak v rodinách probíhá čtení dětem předškolního věku. Na základě výzkumného šetření jsme prostřednictvím dotazníku zjistili, že rodiče čtou dětem předškolního věku především z důvodu rozvoje, důležitého pro další vzdělávání na primárním stupni a obecně pro fungování ve společnosti. Podle výzkumného šetření tento důvod preferují více, než z důvodu čtení kvůli rychlému a klidnému uspání dítěte. Zároveň jsme došli k závěru, že většina respondentů vlastní přijatelný počet dětských knih v domácnosti a samotné čtení dítěti z knihy probíhá u většiny častěji než jednou za týden. V porovnání s výzkumem M. Frasnerové (2014), byl tehdy počet rodičů, kteří četli dítěti častěji než jednou týdně vyšší. Zde jsem očekávala spíše opak. Vzhledem k většímu náporu ze strany médií či vzdělávacích institucí, které čím dál více apelují na důležitost čtení dítěti již od útlého věku, a také nárůstu projektů, zabývajících se podporou čtení dětem v rodinách, jsem očekávala spíše zvýšení počtu rodičů, kteří by četli dětem častěji než jednou týdně. Na základě našeho výzkumného šetření, bylo dále zjištěno, že jedno čtení dítěti z knihy u téměř všech respondentů průměrně trvá minimálně 10-15 minut, z čehož velká část respondentů čte dítěti až 20-30 minut. Oproti tomu aktivita rodiče i dítěte je při čtení rodičem spíše příležitostná a rodiče poměrně málo po dítěti vyžadovali aktivitu spojenou s příběhem, kterou lze zvýšit například častějším navozováním situací, které by vyvolaly větší aktivitu dítěte.

Při realizaci výzkumu pro mě byla největším přínosem zpětná vazba některých rodičů, kterou mi ředitelé některých mateřských škol oznámili. Rodiče si na základě dotazníku uvědomili důležitost čtení svému dítěti. Ačkoli svým dětem občas četli, neuvědomovali si důležitost samotného čtení či aktivit doprovázející čtení s dítětem, které například do čtení zapojovali jen v malé míře. Což bylo údajně zdůvodněno např. vlastními zkušenostmi z dětství nebo také nedostatkem času. Z čehož vyplývá, že i při získávání dat se mi utvrzovaly doposud zjištěné teorie, zmíněné v teoretické části práce.

Vzhledem k nevyváženému počtu pohlaví respondentů, nebylo možné zcela porovnávat rozdíly ve čtení mezi matkou a otcem. Na základě našeho kvantitativního výzkumu, by bylo dobré tuto problematiku řešit i prostřednictvím kvalitativního výzkumu, který by vedl k odůvodnění některých tvrzení či podrobnějšímu zjištění, jak probíhá samotné čtení dítěti v rodině a kdo se na něm více z rodiny podílí a proč.

I přes veškeré nedostatky a problémy v průběhu výzkumu se získáním dotazníků, se nám na základě získaných dat podařilo naplnit stanovené cíle, které jsme si před začátkem výzkumu stanovili. Doufám, že tato práce bude přínosná pro další zájemce o danou problematiku, která se v současné době stává středem zájmu několika studií.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

[1] BACUS-LINDROTH, Anne. *Vaše dítě ve věku od 3 do 6 let*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2009. Rádci pro rodiče a vychovatele. ISBN 978-80-7367-563-9.

[2] BESEDOVÁ, Petra. *Literatura pro děti a mládež ve výuce cizích jazyků*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2014. Recenzované monografie. ISBN 978-80-7435-393-2.

[3] ČEŇKOVÁ, Jana. *Vývoj literatury pro děti a mládež a její žánrové struktury: adaptace mýtů, pohádek a pověstí, autorská pohádka, poezie, próza a komiks pro děti a mládež*. Praha: Portál, 2006. ISBN 80-7367-095-x.

[4] DOLEŽALOVÁ, Jana. *Funkční gramotnost - proměny a faktory gramotnosti ve vztazích a souvislostech*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2005. ISBN 80-7041-115-5.

[5] FASNEROVÁ, Martina. *Celé Česko čte dětem.* Výzkumná zpráva projektu. [online]. Olomouc Pedagogická fakulta UP, 2014. Dostupné z: http://kpv.upol.cz/download/2014/Zaverecna-zprava-projektu-Cele-Cesko-cte-detem.pdf.

[6] GABAL, Ivan a Lenka VÁCLAVÍKOVÁ HELŠUSOVÁ. *Jak čtou české děti? Analýza výsledků sociologického výzkumu.* Gabal Analysis & Consulting, [online]. Praha: 2003. Dostupné: http://www.adam.cz/dokumenty/2006/jak-ctou-ceske-deti.pdf.

[7] GAVORA, Peter. Čtení dětem v rodině. Výzkum důvodů, parametrů a praktik. *Pedagogická orientace*. [v tisku]. 2018.

[8] GAVORA, Peter. Preschool Children in Book-Reading Situations with Parents: The Perspective of Personal Agency Theory. Studia paedagogica, [online], 2016, vol. 21 no. 4, p. 99-116, [cit. 2017-12-27]. ISSN 1803-7437. Dostupné z: http://www.phil.muni.cz/journals/index.php/studia-paedagogica/article/view/1572/1834.

[9] GIRARD, Lisa-Christine a Luigi GIROLAMETTO: Fostering Children's Alphabet-Knowledge at School Entrythrough Engagement in Family Literacy Activities. Children's Research Digest: Researching Early Childhood, [online], 2015, vol. 2 no. 2, p. 72-79, [cit. 2018-01-12]. Dostupné z: http://hdl.handle.net/10197/8061.

[10] CHALOUPKA, Otakar. *O literatuře pro děti.* Vyd. 1. Praha: Československý spisovatel, 1989. 103 s. Puls

[11] ENEMUO, Joy Obiageli a Ngozi Diwunma OBIDIKE: Assessment of Parental Involvement in Children's Literacy Development. Journal of Emerging Trends in Educational Research and Policy Studies, [online], 2013, vol. 4 no. 5, p. 807-814, [cit. 2018-04-05]. ISSN: 2141-6990. Dostupné z: http://jeteraps.scholarlinkresearch.com/articles/Assessment%20of%20Parental.pdf.

[12] KROPÁČKOVÁ, Jana, Radka WILDOVÁ a Anna KUCHARSKÁ. Pojetí a rozvoj čtenářské pregramotnosti v předškolním období. *Pedagogická orientace.* [Online]. 2014, roč. 24 č. 4, s. 488-509, [cit. 2017-12-18]. ISSN 1805-9511. Dostupné z: https://journals.muni.cz/pedor/article/view/1896/1509.

[13] MINIMETODIKA, *Čteme dětem od malička*. NÚV, [online], 2015, [cit. 2017-12-27]. Dostupné z: https://digifolio.rvp.cz/view/artefact.php?artefact=66966&view=9641.

[14] NIKLAS, Frank, Caroline COHRSSEN a Collette TAYLER, 2016. The sooner, the better: Early reading to children. *SAGE Open* I-II. [cit. 2018-01-16] Dostupné z: http://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.1177/2158244016672715.

[15] OTEVŘELOVÁ, Hana. *Školní zralost a připravenost*. Praha: Portál, 2016. ISBN 9788026210924.

[16] STEMMARK. Čtení dětem. Závěrečná zpráva, [online], 2015, [cit. 2017-12-27]. Dostupné z: http://docplayer.cz/16567545-Cteni-detem-zaverecna-zprava-brezen-2015.html.

[17] TOMAN, Jaroslav. *Vybrané kapitoly z teorie dětské literatury*. České Budějovice: Jihočeská univerzita, 1992. ISBN 8070400552.

[18] TOMÁŠKOVÁ, Iva. *Rozvíjíme předčtenářskou gramotnost v mateřské škole*. Praha: Portál, 2015. ISBN 978-80-262-0790-0.

[19] TNS Slovakia (2015) *Čítame deťom? Výsledky prieskumu o čítaní kníh s deťmi vo veku 2 – 8 rokov.* Dostupné z: http://www.tns-global.sk/sites/default/files/files/report_citanie_knih.pdf.

[20] PETERKA, Josef. *Teorie literatury pro učitele*. 3. vyd. Jíloviště: Mercury Music & Entertainment, 2007. ISBN 978-80-239-9284-7.

[21] PRÁZOVÁ, Irena, Kateřina HOMOLOVÁ, Hana LANDOVÁ a Vít RICHTER. České děti jako čtenáři. Brno: Host, 2014. ISBN 978-80-7491-492-8.

[22] PRŮCHA, Jan. Pedagogická encyklopedie. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-546-2.

[23] PRŮCHA, Jan a Soňa KOŤÁTKOVÁ. *Předškolní pedagogika: učebnice pro střední a vyšší odborné školy*. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0495-4.

[24] PRŮCHA, Jan, Eliška WALTEROVÁ a Jiří MAREŠ. *Pedagogický slovník*. 7., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0403-9.

[25] VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie: dětství a dospívání*. Vyd. 2., dopl. a přeprac. Praha: Karolinum, 2012. ISBN 9788024621531.

[26] VANDERMAAS-PEELE, Maureen,, Bianca SASSINE, Carly PRICE a Caitlin BRILHART, (2011). Mother´s and father´s guidance behaviours during storybook reading. Journal of Early Childhood Literacy, [online], 2011, vol. 12 no. 4, p. 415-442 [cit. 2018-04-05]. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/258134623_Mothers'_and_fathers'_guidance_behaviors_during_storybook_reading.

[27] VRAŠTILOVÁ, Olga. *Dětská literatura a čtenářská gramotnost v cizím jazyce*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2014. Recenzované monografie. ISBN 978-80-7435-529-5.

SEZNAM OBRÁZKŮ

Graf 1: Nejvyšší dosažené vzdělání podle pohlaví respondentů 27
Graf 2**:** Počet dětí v domácnosti respondentů.....30
Graf 3: Pohlaví dítěte respondentů 31
Graf 4: Frekvence čtení dětem předškolního věku rodiči.....32
Graf 5: Frekvence čtení dítěti podle dosaženého vzdělání respondentů.....33
Graf 6: Průměrná doba jednoho čtení dítěti.....34
Graf 7: Průměrná délka jednoho čtení dítěti podle pohlaví respondentů 35
Graf 8: Začátek pravidelného čtení dítěti 36
Graf 9: Jak často v domácnosti dítě vidí, že čte dospělý knihy.....37
Graf 10: Počet dětských knih v domácnosti respondentů.....42

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1: Pohlaví respondentů 27
Tabulka 2: Věk dítěte.....31
Tabulka 3: Důvody čtení dětem předškolního věku 38
Tabulka 4: Aktivita rodiče při čtení dítěti.....39
Tabulka 5: Aktivita dítěte v průběhu čtení rodičem 40
Tabulka 6: Obliba čtení u dítěte.....41

SEZNAM PŘÍLOH

P I: Dotazník pro rodiče s dětmi předškolního věku

PŘÍLOHA P I: DOTAZNÍK PRO RODIČE DĚTÍ PŘEDŠKOLNÍHO VĚKU

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Dotazník o čtení v rodině

(Peter Gavora, 2017)

V tomto dotazníku se ptáme, jak u Vás v rodině probíhá čtení s dítětem. Jde o čtení **knih různého charakteru (např. příběhy, říkadla, leporela nebo i interaktivní knihy)**. Dotazník je součástí výzkumu Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně a jsme rádi, že jste ochoten(a) se ho zúčastnit. Dotazník je anonymní. Prosím neuvádějte své jméno ani adresu.

- Dotazník vyplňuje: (a) matka; (b) otec
- Kolik dětí v předškolním věku žije ve Vaši domácnosti?_____

Když je dětí více, prosím zvolte **jedno** dítě, vzhledem ke kterému budete v dotazníku odpovídat.

- Kolik let má toto dítě?_____
- Je to (a) děvče; (b) chlapec
- Přibližně kolik dětských knížek máte doma? (a) do 5; (b) do 10; (c) do 20; (d) do 30; (e) nad 30
- Jak často čtete dítěti z knihy?: (a) nikdy/ojediněle; (b) jedenkrát za měsíc; (c) jedenkrát za týden; (d) několikrát za týden; (e) denně
- Jak často čte dítěti z knihy druhý dospělý v rodině?: (a) nikdy/ojediněle; (b) jedenkrát za měsíc; (c) jedenkrát za týden; (d) několikrát za týden; (e) denně
- Kolik v průměru trvá jedno čtení: (a) 5 minut; (b) 10-15 min.; (c) 20-30 min. ; (d) 40 min.; (e) déle než 40 min.
- Kolik bylo dítěti, když jste mu začali pravidelně číst? _____

Prosím, odpovídejte na škále: **nikdy 1 2 3 4 5 velice často**

10	Jak často vysvětlujete dítěti při čtení slovo nebo slovní spojení, když mu nerozumělo?	1	2	3	4	5
11	Jak často objasňujete dítěti situaci v knize, když máte dojem, že ji nerozumělo?	1	2	3	4	5
12	Jak často kladete dítěti otázky k postavám příběhu (např. jak se mu líbily)?	1	2	3	4	5
13	Jak často žádáte od dítěte, aby vyprávělo o přečteném?	1	2	3	4	5
14	Jak často dáváte do spojitosti přečtený obsah se zážitky dítěte?	1	2	3	4	5
15	Jak často vysvětlujete dítěti důvod čtení (proč čtete)?	1	2	3	4	5
	Obliba čtení					
16	Jak často dítě chce, abyste mu četl(a)?	1	2	3	4	5
17	Jak často dítě samo vybírá knihu (nebo příběh) pro čtení?	1	2	3	4	5
18	Jak často dítě naléhá, abyste ještě četl(a), když už příběh skončil?	1	2	3	4	5
	Aktivita dítěte					
19	Jak často se vás dítě ptá na to, co je na obrázku knihy?	1	2	3	4	5
20	Jak často se vás dítě ptá na neznáma slova v knize?	1	2	3	4	5
21	Jak často dítě komentuje děj nebo postavy knihy?	1	2	3	4	5
22	Jak často dítě klade otázky „proč" při čtení?	1	2	3	4	5
23	Jak často dítě obrací stránky namísto vás, když čtete?	1	2	3	4	5
24	Jak často dítě sleduje prstem, kde čtete?	1	2	3	4	5
25	Jak často vás dítě opravuje nebo upozorňuje při čtení (např. když jste vynechal(a) část textu)?	1	2	3	4	5

Prosím, odpovídejte na škále: nikdy 1 2 3 4 5 velice často

26	Jak často dítě vypráví příběh podle obrázků v knize? (rodič je přítomen)	1	2	3	4	5
27	Jak často si dítě vymýšlí vlastní příběhy (jiné než v knize)? (rodič je přítomen)	1	2	3	4	5
28	Jak často dítě napodobuje čtení (samo obrací stránky a mluví)? (rodič je přítomen)	1	2	3	4	5
	Jiné aktivity					
29	Jak často si dítě hraje na počítači, tabletu nebo s telefonem?	1	2	3	4	5
30	Jak často si s dítětem hrajete hry s písmeny nebo číslicemi?	1	2	3	4	5
31	Jak často s dítětem nacvičujete psaní písmen/slov?	1	2	3	4	5
32	Jak často si s dítětem zpíváte písničky?	1	2	3	4	5

Prosím použite škálu:

(1) nesouhlasím; (2) spíše nesouhlasím; (3) tak napůl; (4) spíše souhlasím; (5) souhlasím

33	Dítěti čtu, protože ho chci uklidnit po rušném dnu.	1	2	3	4	5
34	Dítěti čtu, aby rychleji zaspalo.	1	2	3	4	5
35	Dítěti čtu, i když jsem dost unaven(á).	1	2	3	4	5
36	Dítěti čtu, protože mi to přináší možnost být s dítětem.	1	2	3	4	5
37	Dítěti čtu, protože je to pro mě radostná chvilka.	1	2	3	4	5
38	Dítěti čtu, protože to rozšiřuje jeho slovní zásobu.	1	2	3	4	5
39	Dítěti čtu, protože to rozvíjí jeho představivost.	1	2	3	4	5
40	Dítěti čtu, protože to rozvíjí jeho paměť.	1	2	3	4	5
41	Dítěti čtu, protože to rozvíjí jeho logické uvažování.	1	2	3	4	5
42	Dítěti čtu, protože to vede k oblibě knih.	1	2	3	4	5
43	Dítěti čtu, protože to poskytuje dítěti ponaučení (např. dobro zvítězí).	1	2	3	4	5
44	Dítěti čtu, protože to rozšiřuje jeho poznání světa.	1	2	3	4	5
45	Dítěti čtu, abych ho připravil(a) na základní školu.	1	2	3	4	5

Demografické údaje

- Ve vaší domácnosti žijí: (a) oba rodiče; (b) jeden rodič
- Jak často vidí Vaše dítě, jak Vy nebo jiní členové Vaší domácnosti čtou knihy? (a) nikdy/ojediněle; (b) jedenkrát za měsíc; (c) jedenkrát za týden; (d) několikrát za týden; (e) denně
- Nejvyšší vzdělání matky: (a) základní; (b) střední bez maturity; (c) střední s maturitou; (d) vysokoškolské; (e) postgraduální (PhD)
- Nejvyšší vzdělání otce: (a) základní; (b) střední bez maturity; (c) střední s maturitou; (d) vysokoškolské; (e) postgraduální (PhD)
- Povolání matky: _____ (uveďte, i když jste na mateř. dovol.)
- Povolání otce: _____ (uveďte povolání, ne OSVČ)

Děkujeme za Vaše odpovědi.

Místo pro Vaše poznámky